AVIENIUS
ARATEA

WITH RESTART

EPIC POEM .ORG

DIGITAL CLASSICS

AS IF INTERLEAVED

2.0

THESE LINES HAVE CONVERGED TO TELL
A STORY THAT SATISFIES ME IN MY HEART,
WHERE ONLY THERE IT REALLY COUNTS.

PRINT:
1 to **22**

AS IF INTERLEAVED

language: Latin (iv CE)

copy text: Giles (1848)

typeface: Kings Caslon by Dalton Maag

EPICPOEM.ORG 🇺🇸 1876 lines 2.0

As some way-faring Man, who wanders o'er
In Thought, a Length of Lands he trod before,
Sends forth his active Mind from Place to Place,
Joins Hill to Dale, and measures Space with Space:

AVIENIUS
ARATEA

WITH RESTART

EPIC POEM .ORG
DIGITAL CLASSICS

THESE LINES HAVE CONVERGED TO TELL
A STORY THAT SATISFIES ME IN MY HEART,
WHERE ONLY THERE IT REALLY COUNTS.

PRINT:
2 to **22**

Carminis inceptor mihi Iupiter: auspice terras
Linquo Iove; excelsam reserat dux Iupiter aethram:
Imus in astra Iovis monitu: Iovis omine caelum,
Et Iovis imperio mortalibus athera pando.
Hic statio, hic sedes primi patris; iste paterni
Principium motus, vis fulminis iste corusci,
Vita elementorum, mundi calor, aetheris ignis,
Astrorumque vigor, perpes substantia lucis,
Et numerus celsi modulaminis: hic tener aër,
Materiaeque gravis concretio, succus ab alto
Corporibus caelo, cunctarum alimonia rerum,
Flos et flamma animae, qui discurrente meatu,
Mundi primigeni penetralia dura revolvens,
Implevit largo venas operatus amore,
Ordinis ut proprii foedus daret; iste calorem,
Quo digesta capax solidaret semina mundus,
Inseruit. Rite hunc primum, medium, atque supremum
Vox secreta canit sibi; nam permixtus utrinque,
Et fultus sese geminum latus, unus et idem est
Auctor agendorum, propriique patrator amoris,
Et mundi vere pastor sacer. Hic chaos altum
Lumine perrumpit: tenebrarum hic vincula primus
Solvit, et ipse parens rerum fluitantia fixit:
Hic dispersa locis statuit primordia iustis:
Hic digestorum speciem dedit; iste colorem
L1[I] Imposuit rebus, sexuque immixtus utroque,
◆ Atque aevi pariter gemini; simul omnia lustrans
Sufficit alterno res semine: rerum opifex hic;
Hic altor rerum, rex mundi, celsa potestas
Aetheris atque Erebi, rapida inclinatio coeli,
Insociabilium discretio iusta deorum,
Cuius et extremum tellus opus, ignea cuius
Lumina sunt late, sol, et soror: ille diei
Tendat ut infusi rutilum iubar; altera noctis
Ut face flammanti tenebrosos rumpat amictus:
Nec defit genitis pater ullo in tempore rebus.
Istius ille anni pulcher chorus, alta ut hebescat
Terra gelu, ver ut blandis adrideat arvis,
Pulverulenta siti tellurem ut torreat aestas,
Et gravis autumni redeat foetura parentis:
Hoc duce per tumidi ferimur freta gurgitis, isto
Praeceptore solum gravibus versamus aratris:
Iste modum statuit signis, hic rebus honorem
Infundit, tenebris hic interlabitur aethrae:
Viscera, et aethereos animat genitabilis artus.
Denique ne longum marcentia corda iacerent,
Avienius Mundanique ortus mens immemor, omnia sensim
Aratea Vilia conciperet, neque se subduceret unquam,
Fontis in aeterni primordia, quo velut amnis,
Quem festina citis urget Natura fluentis,
Lapsu continuo ruiturae in corpora nostra
Prorumpunt animae, seriemque per aethera nectunt,
Hic primum Cnidii radium senis intulit astris,
Mortalemque loqui docuit convexa deorum,
Cur Hyperionios Nepa circumflecteret ignes?
Autumni reditu: cur sub gelido Capricorno
Bruma pruinosi iuga tristia solveret anni?
Cur spacium lucis madidae cum tempore noctis
Libra celerque Aries dimenso pondere Olympi
Aequarent? Qua parte Polus sublimior alto
Cardine caeruleas Thetidis non tangeret undas?
Quis Polus umbrifero lateat declivis in axe,
Et vaga palanti cur signa errore ferantur?
Quae rursum ingenio numerisque Solensibus idem
Iupiter efferri melius dedit incola tauri,
Musa ut Cecropios superaret et Aonas agros,
Me quoque nunc similis stimulat furor edere versu
Tempora, cum duris versare ligonibus arva
Conveniat, cum velivolo dare carbasa ponto;
Et cum viticomo crinem tondere Lyaeo.
O mihi nota adyti iam numina Parnassei,
O per multa operum mea semper cura Camoenae!
Iam placet in superum visus sustollere caelum,
Atque oculis reserare viam per sidera: maior,
Maior agit mentem solito deus, ampla patescit
Cirrha mihi, et totis se Helicon inspirat ab antris. **L2[O]**
Omnia quae flammis pingunt radiantibus aethram,
Nox agit, et verso **ceu fixa** trahuntur Olympo:
At non cuncta tamen Signorum in lege putanda:
Nam numeris et honore carent; micat omnibus ignis,
Et rutilo cunctis flagrat coma flammea crine:
Sed quia non certa formarum luce notantur
Omnia sideribus, cassum fit caetera volgus.
Mobilis en etiam mundi se machina versat,
Ponderis et proprii trahit inclinatio caelum:
Sed non axis item curvi vertigine fertur
Aetheris, ut stilus instabili convolvitur orbi,
Ipse manens tenuisque procul sacra viscera caeli
Perforat, et mediae molem terrae tenet: illum
Non prolixa dies, non incumbentis Olympi
Cursus agit, motatve loco labor, ut semel haerens
Constitit, et ferri se circum cuncta remisit.
Terminus extremo dispar polus: Oceano pars
Sublime erigitur, subit altera mersa sub undas,
Pars Erebum, et nigri iacet haec ut conscia Ditis:
Hic notus: horriferis aquilonibus illa rigescunt.
Ac teres in gemina stridit vertigine cardo.
Alter in obtutum facilis latet, alter et alto
Deprimitur barathro. Sed qua sublimior axis
Tethyos undosae linquit cetosa fluenta,

Contemplare sacras ut mundus subiicit Arctos.
Sic astrum dici Cnidius dedit; Ausone easdem
Voce feras Ursasque et Plaustra vocare solemus:
Fabula namque Ursas, species dat Plaustra videri.
Has pater omnipotens nemorosi in valle Lycaei
Adsuetas duris quondam venatibus, aethrae
Intulit, et rapto genitricis flore sacravit.
Vel **ceu fama** dehinc docet altera, Creta ubi fluctu
Tunditur insanis late circumsona Cauris,
Iupiter has idem rerum memor indultarum,
Et custoditae referens pia dona salutis,
Cum puer agrestes inter Curetas, et inter
Dictaeae longum latuit crepitacula rupis,
Scandere flammigerum victor permisit Olympum,
Nescia signa salis, nocturnique inscia casus,
Hospita et insanis aquilonibus: haud tamen ollis
Ora vel adverso sunt obvia pectora motu:
Versa Lycaoniis sed suspectatur in ursis
Forma super: pariterque polo vestigia librant,
In spinam et flammis ardentia dorsa iacentes.
Sic Iovis altrices teretem prope cardinis axem,
In caput, inque humeros Helice Cynosuraque versae,
Praescia venturis dant semper signa procellis.
Namque Helice Graios, Tyrios Cynosura per altum
Parva regit: non ulla facem succenderit unquam
L2[I] Stella prior, neque flammigeros eduxerit ortus
◆ Ante alia, immerso cum iam Titanius orbe
Imbuerit tremulo Tartesia terga rubore,
Cressia quam flammas inter primordia noctis
Maior agat, vultusque sacros ostendat Olympo.
Illa licet parvo iaceat temone per aethram,
Verior in fidem tamen est currentibus aequor.
Cardine nam certo convertitur; huic, mora longos
Pigra tenet gyros, quae, **ceu remorata** parumper
Flectitur, aut tardo cohibet cunctamina lapsu;
Sed quia Sidoniis dux est Cynosura carinis,
Rectior undoso cursus sulcatur in aestu.
Inter utramque dehinc praeclari nominis Arcton
Ceu circumflexo sinuantur flumina lapsu,
Squammeus agmen agens Draco volvitur, atque obit ambas
Spirarum curvis anfractibus: hunc quoque, ubi artus
Longius effusum spaciosa volumina tendunt,
Compta Lycaoniis includunt Plaustra choreis:
Qua caput est Helices, fundunt sese ultima monstri
Agmina, et hac caeli vix cauda in parte quiescit.
Altera qua spirae sinus est, sublime reponit
Verticis, et curvo **ceu circumclusa Dracone**,
In dorsum alterius dorso iacet Anguis; ab ore
Vertitur, ac longe postremam lapsus in Arcton,
Rursum maioris repetit confinia signi.
Nec quae stella caput flammarum insignit honore,
Sola micat, solave rubent incendia crista:
Sed setosa duplex adolet duo tempora fulgor,
Et duo sub geminis oculi fulgoribus ardent.
Unicus ignis item mento aestuat, ipsaque forma
Verticis in nutum veluti curvata parumper,
Qua per dimensos demittitur ordo meatus,
Flectitur, atque Helices caudam spectare videtur,
Cuius in extremum spacio propiore per aethram,
Sibila protenti succedunt ora Draconis.
Quin super illa etiam summa confinia cauda
Stella subit, dextri quae temporis igne coruscans,
Aemula vicinis accendit lumina flammis:
At declive caput vertexque obliquior astris,
Hac in parte sacri procumbere cernitur axis:
Qua pater Oceanus rutili reparator Eoi,
Occasus ortusque salo moderante coërcet,
Et gemina alternae miscet divortia metae.
Inde pruinoso si lumen ab usque Dracone,
In convexa feras, oculosque in proxima mundi
Declines, qua parte globo tumet altior ortus,
Illa laboranti similis succedet imago:
Protinus expertem quam quondam dixit Aratus
Nominis, et cuius latuit quoque causa laboris:
Panyasi sed nota tamen, cui longior aetas
Eruit excussus arcana exordia rebus. **L3[O]**
Nam dura indomiti memorat sub lege tyranni,
Amphitryoniaden primaevo in flore iuventae,
Qua cedunt medii longe secreta diei,
Hesperidum venisse locos, atque aurea mala,
Inscia quae lenti semper custodia somni
Servabat, carpsisse manu: postquam ille novercae
Insaturatae odiis serpens victoris ab ictu,
Spirarumque sinus, et fortia vincula laxans,
Occubuit, sic membra genu subnixa sinistro,
Sustentasse ferunt, sic insedisse labore
Devictum fama est: ac tum Tirynthius Aethrae
Inclytus et solio fultus sublime paterno est.
Iupiter hanc speciem, miseratus acerba laborum,
Reddidit, et talem cerni permisit Olympo.
En manus ipsa Dei violenta in verbera pendens
Erigitur, dextraeque dehinc impressio plantae
Tempora deculcat maculosi prona Draconis.
Poplite succidui qua sideris ampla patescunt
Terga dehinc, mersumque iacet sublime humerorum,
Aspice **ceu rutilis vibret lux Gnosia flammis**:
Haec quondam Bacchi monumentum fulget amoris:
Haec Ariadnaei capitis testatur honorem.
Trina ter illustrant hanc lumina, parsque Coronae
Serpentem vicina subit, qua sibila in Arcton

Ora Draco inclinans stridet flabris aquilonis:
Post tergum Nixi pars volvitur, ac velut haerens
Rursum defessi reseratur nuncia signi.
  Istius extremo sub vertice, vertice quippe
Sideris Innixi, clarum nosces Ophiuchum,
Triccaei sidus stat nominis, et cui pingui
Thure Epidaureae fumant altaria sedis.
In Styga decursis Parcarum ab origine fusis
Merserat Hippolytum sors ultima: iamque per imas
Cocyti tenebras et stagna nigrantia Ditis,
Portitor ille Charon Thesidae fata vehebat.
Hic immaturi sedenim miseratus acerbum
Lethi supplicium, Neptunique aspera iussa,
Algentes artus Erebo procul intimo ab usque
Suscitat, atque animae rursum tepefacta calore
Viscera mundanas revocat medicator in oras.
Non tulit omnipotens, ortu cuiquam generato
Deucalioneo fas esse, novissima fata
Vincere, et incassum decurrere pensa sororum:
Moxque trisulca polo iaculatus fulmina celso,
Et super aëriae vibrans incendia flammae,
Morte repertorem medicinae audacis in umbras
Deiicit: at gnati reparans solatia Phoebo,
Asperaque extincti miseratus fata nepotis,
Surgere nocturno iubet inter sidera motu.
L3[I] Hic ergo insignes ardens venas Ophiuchus,
◆ Hic rigidos artus formae Anguitenentis honore
Arduus, hic tantos humeris vibrantibus ignes
Evomit, ut pleno cum Luna nitescit in orbe,
Menstruaque ingenti iam tempora dividit ortu,
Nequaquam lentis obscurior ex humeris lux
Marceat: at manibus non compar flamma rubescit:
Nam suffusa levi resplendent ultima luce:
Sed cerni sunt prompta tamen: postremaque parco
Igne micant. Ille angue manum consertus utramque
Erigitur, serpensque dehinc elabitur ambas
Flexilis, et medium cingit spiris Ophiucum;
Quem super haerentem plantarum mole duarum
Scorpios in geminas effusus viscera partes,
Afflictusque oculos, maculosaque pectora pressus,
Sustinet. Attiguas evolvitur Anguis in auras,
Agmine non aequo, neque tanta volumina compar.
Nam qua dextra manus sinuosa affigitur Angui,
Parcius ab domino terga explicat, altera porro
Plurimus, ac multo per laevum pondere lapsus
Funditur; et rutilo qua lux sedet ignea mento,
Avienius Usque Ariadnaeae sese vicina coronae
Aratea Lubricus inclinat. Post spiram brachia quondam
Formidata truci suspexeris Orioni:
Hic concessa etenim curvis minitatio Chelis.

Huc falcata Chii repserunt cornua monstri,
Sidereae nimium facis indiga: namque hebes ollis
Ignis et obtuso marcent incendia crine.
  Callisto rutilat stellis, quibus usque ferinam
Prona sit effigiem, quo cardine torquet et axem
Semper in occiduis attollens lampada flammis
Arctophylax, sive, ut veteres cecinere, Bootes,
Famosa Arcadici testans commenta tyranni.
Et licet instanti similis, similisque minanti
Terga Helices iuxta premat arduus, haud tamen unquam
In picturatae plaustrum procurrere matris
Fas datur, antiqui quoniam contagio in illo
Criminis, et veterum prohibetur culpa malorum.
Nec minus in membris lux olli maxima vibrat
Omnibus, ardet apex capiti, micat ignea late
Dextera flammam, **humeri** flammam movet **instar**
Inter utrumque femur, qua se confinia lucis
Diducunt pedibus, maior qua luminis auras
Verberat, et rutilo sidus magis aestuat astro.
Nam locus Arcturo sacer adscribitur, illic
Aurea qua summos adstringunt cingula amictus,
Ebria flammanti consurgit stella rubore.
  Qua protenduntur vestigia summa Bootis,
Quaque per immensum circumflagrantibus astris,
Circulus obliquo late iacet Astriger orbe,
Contemplare sacros subiectae Virginis artus. L4[O]
Quam te, quam memorem! sive est genitor tibi summus
Iupiter ex Themide in terras demissa parente:
Seu patris Astreei clarum es genus, aurea cuius
Sidera sunt proles, et qui pro munere morum
Inculpabilium nomen dedit omnibus astris:
Aut Pelusiaci magis es Dea littoris Isis,
Digna Poli, consors et cura latrantis Anubis:
Seu tu diva Ceres, sic nam tibi flagrat arista,
Et ceu Siriaco torretur spica calore,
Protentata manu; seu tu pernicibus alis,
Nec sat certa gradum, viduataque vertice summo
Fluxa polo vertis vestigia, lubrica ut aevum
Sors agat, et subitis obrepat mobile fatum
Temporibus, precor in terras procul aethere ab alto
Flecte oculos, placidamque meis venerabilis oro
Pande sacris aurem. Tu cum sincera priorum
Vita hominum nullis ageret sub legibus aevum,
Aureaque innocuos servarent secula mores
Sponte sua, nec criminibus via prompta pateret,
Inter confusos populorum libera coetus
Versabare libens, nullique obnoxia culpae
Corda inhibens, medias casto res more tenebas:
Nullus telluri limes datus, indice nullo
Culta secabantur, neque iam discretio campum

Metiri in dominos monstraverat: omnia rerum
Usurpantis erant; promiscua rura per agros:
Praestiterat cunctis communia cuncta videri.
Denique cum placidas crebro Dea viseret urbes,
Tectaque iusta virim passim succederet illa,
Ferventis late pelagi natura, salumque
Fluctibus instabile, et glauci vada turgida ponti,
Qua senior cano nutrit sub gurgite Nereus
Delphinos virides, et physeteras anhelos,
Ignorata suo seclusaque fine iacebant.
Nulla fides undis, tumido commercia fluctu
Nulla petebantur: neque longis navita terris
Insinuare ratem ius fecerat, exul ut oris
Omnibus externas veheret per inhospita gazas
Aequora, et insano penderet saepe profundo.
Omnia sed cunctis nasci dabat aurea terris
Iustitia, et nullo discreverat aëre regna.
At postquam argento deformis viluit aetas,
Rarius in terras os inclinabat honestum
Iam Dea, vix summos adlabens denique montes,
Cum cedente die Phoebus sub nocte propinqua
Occiduus pronos urgeret in aequora currus,
Usurpandam oculis sese dabat adcurrentum,
Non ut fessa virim repararet gaudia vultu,
Sed crepula ut late vomeret convicia voce.
L4[I] Parcite, vile genus, lachrimis, aiebat, obortis!
◆ Causa querelarum vestrum est scelus, aurea quondam
Iudice me vestri vixerunt secla parentes.
Degener in vobis animus; solertia vobis
Pervigil; arte nova vitam traducere mos est.
Omne aevum studiis excuditis. Hinc quoque rursum,
Proh pudor atque dolor! nascetur vilior aetas;
Et lacerata genas ibit Bellona per urbes
Saucia, ut infidas agitent certamina mentes.
Haec ubi permeosto rauco congesserat ore,
Alite procursu sese in convexa ferebat
Protinus, atque oculos fugiens exosa sequentum
Linquebat coetus hominum. Ruit haec quoque rursum
Vivendi series; ac successere pudendo
Aerea secla habitu: fraus ilicet, et furor ardens,
Atque cruentus amor chalybis, segnisque libido,
Et malesuada lucri rabies subit; omnia terror
Degener, ac moestae facies formidinis implet.
Secreti indomitus vada gurgitis ultima versat
Tiphys; Agenoreo color hinc mentirier ostro
Incipit, Assyriumque bibunt nova vellera succum,
Avienius Ebria ut externo spendescat lana veneno.
Aratea Sic iusta in populos mox Virginis inculpatae
Exarsere odia, et coelum pernicibus intrat
Diva alis, spaciumque sibi, subvecta per auras,
Unde procul terras summa vix cerneret aethra,
Propter anhela libens late capit astra Bootis. **Avienius**
Istius extremis humerorum ibus urget **Aratea**
Stella facem, qualique rubent incendia flamma,
Quae subiecta procul caudam maioris ad Ursae
Vertice brumalis circumvolvuntur Olympi:
Talis utrumque modo simul et fulgore micat lux
Plurima; quippe procul clare fax ardet in Arcto.
Nec contemplandi labor anxius; omnia primis
Obvia **ceu vibrant obtutibus**; unus ab ore
Quae sunt prima fere vestigia, praeminet ignis;
Altera, qua pedibus regio est clunalibus, ardet
Stella itidem, genibusque dehinc se tertia promit,
Aemula qua rutilae flagrant confinia caudae.
Non tamen his species, non sunt cognomina certa,
Sed permixta simul vulgi vice convolvuntur.
Illa quidem supero conserta relabitur axe,
Inscia piscosi semper salis. Ipsius autem
Subiectos capiti Geminos tibi cernere fas est,
Spartanam, Geminos, sobolem, prolemque Tonantis
Egregiam, et proprio post reddita numina caelo.
Nam Lacedaemoniis Mars dum caluisset Aphidnis,
Castora Cecropii tulit inclementia belli.
At frater lucemque et fata superstitis aevi
Exosus, sortem lachrimis efflagitat aequam:
Protinus alternaae germanos tempore vitae **L5[O]**
Iupiter attollit, caelique in celsa receptans
Aeterne flagrare facis iubet ignibus ambo.
Alvo Helices Cancer subvolvitur; astraque Cancro
Iuno, novercales ut semper proderet iras,
Praestitit. Hic etenim, Lernaei gurgitis Hydram
Ureret Alcides cum flammiger, ausus in ipsum
Repere victorem, qua duro concava dorso
Tegmina curvantur, geminus micat ardor in auras:
Hos dixere Asinos ortos Thesprotide terra,
Et sidus, Lenaee, tuum. Disterminat aer
Crassior hos. Itidem qualis praeesepibus esse
Forma solet, dispar Chelarum flamma coruscat.
Namque tribus stellis adoletur dextera Cancro;
Laeva duas pigro succendit fomite flammas.
Qua postrema pedum rutilant vestigia in Arcto,
Maxima flammigeri mundus trahit ora Leonis.
Membra dehinc longi qua sese semita caeli
Plurima protendit, torrentur fomite acuto
Singula, et assiduis ardet Leo viscera flammis.
Hic Hyperionii flagrat via solis, et isto
Se duce caerulei referunt momenta caloris.
Tunc succisa Ceres statim cum mergite culmi
Construitur, flavos tondentur semina crines
Omnia, et advectas late coquit area messes.

Tunc et Threicii repetunt animosa Aquilones
Flabra polo; tunc Oceanum stata flamina caeli
Propellunt pelagus; longis hoc tempore in anni
Ocia sunt remis; pontus vehit ipse carinas.
Aurigatorem par sit quoque cura videre;
Namque tuas aures implebit fabula solers
Cretaei pecoris. Haec lac memoratur alumno
Infudisse Iovi Capra, nutrix dicta Tonantis.
Stelligero subvecta polo est. Ille impiger autem
Pulcher Erichthonius currus et quatuor olim
Iunxit equos, pronus qui non procul in Geminorum
Laeva iacet, fusoque super se corpore tendit
Plurimus, adque Helices caput inclinatur ab ore.
Ille quidem in spacium membra explicat; at Capra laevo
Fixa humero clare sustollitur; ipsius autem
Fine manus parvas Hoedorum suspice flammas.
Qui postquam Oceano sese expediere sonoro,
Saeva procellosis immittunt flabra fluentis,
Ut spumosa truci pulsentur littora fluctu,
Et vaga caeruleas involvant aequora puppes.
Nec minus Aurigae qua sunt vestigia curvi,
Cornigeri late tenduntur pectora Tauri.
Illic setosam pecoris perquirere frontem
Esto memor, flexo iacet illic crure, minaces
In terram figens oculos; tum caetera signa
L5[I] Flammarum similem procul inter sidera formam
◆ Ostentare valent; gemino sic cornua ductu
Erigit aetherii vigor ignis et ignis utrinque
Sic camuris ardet protractibus; haud tibi signis
Perquirenda aliis pecoris frons aequa resurget
Oceano. Proprio Taurum deprenderis ore:
Cornua sic vera sub imagine curva dehiscunt:
Sic mediam creber pecori frontem asperat ignis:
Sic Hyades Tauri toto procul ore coruscant,
At Boream laevo qua Taurus acumine pulsat,
Desuper Aurigae dexter pes imminet astro.
Una pedem Aurigae dextrum cornuque sinistrum
Stella tenet pecoris; simul in convexa feruntur;
Sed prior occidui Taurus subit aequoris undas.
Nec mea musa senem tacitum Cephea relinquet:
Iasidem quoque summa poli Cephea revolvunt;
Illum quinetiam rutilae pater intulit aethrae,
Donavitque polo. Tergum Cynosuridos Ursae
Post habitat, geminasque manus a pectore tendit.
At diducta pedes tantum hinc mensura seniles
Dividit, extremo quantum pede distat ab Ursa.

Non eget huius enim sedes sacra luminis hilum.
Rursum declivi si visum tramite vergas,
Prima tibi ut flexi linquatur spira Draconis,
Infortunatam spectabis Cassiepeiam.

Sed nec multa tamen, cum caelum lumine toto
Luna replet, tetram ut superet fax aurea noctem,
Occurret genitrix oculis querentibus. Absunt
Lucida moerenti; tenuis rubet ignis, et aegra
Lux hebes est matri: vix qualem Caria quondam
Noverat intrantem per claustra tenacia clavem.
Formatur stellis distantibus; inque humeros vix
Tenditur angustos; natae fera fata retundunt.
Namque subest, teretisque poli simul orbe rotatur
Andromeda, ingenti quae semper luce coruscans
Sponte oculos in membra rapit; face denique vertex
Ardet anhelanti, geminamque per aëra fundunt
Lucem humeri, et summis lux asestuat ignea plantis,
Ignea quinetiam per caelum cingula flagrant
Andromedae, et toto vibrant in corpore flammae.
Sed tamen hic etiam vivax est poena dolenti;
Nam diducta ulnas magna distendit in aethra,
Vinculaque in caelo retinet quoque; tenuia quippe
Brachia contortis adstringunt vincula nodis.
Rursus odorato qua vertex crine tumescit,
Andromedae capiti succingitur indiga pleni
Alvus Equi, summo qua fax in vertice vibrat
Virginis, inque auras cornu vice surgit acuti.
Ipsa sub abscisso late micat aurea ventre
Cornipedis; simul hunc lux indiscreta renectit;
Communique rubent duo semper sidera flamma. L6[O]
Tres latus atque armos aliae pecoris pinxere,
Et spacio disiuncta pari fax aemula flagrat.
Plurimus ignis inest, vasto globus aestuat orbe.
Sed non et capiti similis rubor, ipsaque cervix,
Quamvis procero surgat iuba maxima collo,
Languida marcenti vix est spectabilis igne.
Ultima quae mento sese explicat, haud minor illa
Quatuor est primis, quae formam lumine claro
Cornipedis simulant. Non hic Equus integer artus,
Non quadrupes caelo sustollitur; at tenus alvo
Erigitur media; nam cetera pone negantur,
Et quatit aetherias primis modo cruribus auras.
Namque hunc Aonio quondam memorant Helicone
Inclita post Lyciae redeuntem bella Chimaerae,
Mystica qua rupes doctis obmurmurat antris,
Herbarum carpsisse comas, et gramine odoro
Explevisse famem; sed cum sitis arida fauces
Ureret, ac nullo manaret gurges hiatu,
Illisisse pedem, cornuque excita repente
Lympha camoenalem fadit procul Hippocrenen,
Aones hoc latici posuerunt nomen equino
Pastores. Strepit haec placido inter saxa susurro,
Atque Helicone cadens sese sitientibus herbis
Inserit, Ascraeas donec vaga gurgite valles

Vivificet. Rigat hac animas et Thespia pubes
Semper, et in latices inhiat gens fontis alumni.
Ast Equus alterno redit inter sidera motu,
Oceanique salo caput exerit. Haud tibi magni
Cura laboris erit caelo spectare sereno
Cornipedem; micat ille procul flagrantibus astris,
Et perfusa recens educit pectora ponto.
Tunc celer ille Aries, longi qui limitis orbe
Aethera percurrens, nunquam Cynosuridos Ursae
Segnior ablapsu convertitur, haud procul astro
Visus Equi, magno celsum secat atra motu.
Parcior hic rutilae semper facis, indigus ignis
Spectatur iusti. Nam quanti luminis astra
Esse solent, aciem quibus aurea Luna retundit,
Marcida Lanigeri tantum se forma sub auras
Exerit; in tenui quanquam primordia Phoeben
Orbe habeant, nullumque decus Dea proferat ore.
Sed licet hunc oculis frustra sectere per aethram,
(Nam semper propriis caret ignibus) en tibi propter
Andromedae claro rutilantia cingula in astro
Suspectanda patent. Vocat ingens baltheus ultro
Querentem, non longa Aries statione remotus,
In convexa redit; parvo se tramite subter
Distinet, et medio caelum citus ordine currit,
Ultima Chelarum qua brachia, quaque corusco
L6[I] Circulus axe means rutilum secat Oriona.
◆ Est etiam Graio quod semper nomine nostri
Deltoton memorant. Simile est latus; istud utrinque
Porrigitur; summum signo caput angulus arctat,
Et geminum suprema iugum vicinia mordet.
Tertia, quae stantes sustentat linea ductus,
Parcior, haud simili sese sub limite tendit,
Et contracta modum gemina face flammigerarum
Stellarum superat. Quin et qua subter in astro
Lanati marcent pecoris, pluvioque tepescunt
Iam vicina Noto, minor istic linea luce
Et fulgore facis praevertitur; at locus olli
Post tergum Andromedae: sic se tulit ordo dicatus.
Hinc si vicino flectaris lumina visu,
Inque Notum sensim Boreali ab cardine ductus
Inclinere oculos, proles tibi Dercia, Pisces
Surgent Bambicii; sedes data quippe duobus
Piscibus, ingenti qua celsam circulus aethram
Orbe secat; tendit qua pennae extrema sinistrae
Ales equus; mundo qua pectora Laniger alto
Urget, et adverso surgentem corpore Taurum
Respicit: hic medio signantur sidere Pisces.
Quorum alius rigida consurgit in aëra forma
Celsior, et Borean proprior subit, alter aquarum,
Troicus haurit aquas, funditque ubi Ephebus ab urna,
Pone avidus, iacet in notialia nubila pronus.
Sed tamen hi late stellis ex ordine fusis
Nectuntur caudas, et lenta trahuntur utraque
Vincula, per caelum coeunt quae singula rursum,
Et rutilo confixa quasi super igne tenentur,
Caelestem memorat quem solers Graecia Nodum.
Ex humero Andromedae laevo quoque noscere Piscem,
Qui rigidum celsi suspectat cardinis axem,
Perfacile est; ulnae nam proximus iste sinistrae
Ceerulus erigitur. | Quin et vestigia propter
Persea sub volucri par est tibi quaerere forma.
In caput inque humeros rotat aegram machina mundi
Andromedam; Threici nam sub flabris Aquilonis
Nititur alato vindex pede, maxima cuius
Dextera moerentis solium prope Cassiepeiae,
Tenditur, ingentique dehince vestigia passu
Pulverulenta quasi cano procul aere pandit.
Pleiades femoris pariter sub fine sinistri
Perseus protollit. Locus has habet arctior omnes
Connexas. Lentae facis†haud procul istas
Ostentat rutili lux sideris; aegra sororum
Lumina; nec claro flagrat rubor aureus astro.
His genitor, vero si fluxit fabula fonte,
Poenus Atlas, subiit celsae qui pondera molis,
Caeliger, atque humero magnum super aethera torquet.
Fama vetus septem memorat genitore creatas L7[O]
Longaevo; sex se rutila inter sidera tantum
Sustollunt. Septem fert fabula prisca sororum
Nomina: sex sese tenui sub lumine reddunt:
Electra, Alcyoneque, Celaeno, Taygeteque,
Et Sterope, Meropeque simul, famosaque Maia
Prole Deo. Cerni sex solas carmine Mynthes
Asserit; Electram caelo abscessisse profundo
Ob formidatum memorat prius Oriona.
Pars ait Idaeae deflentem incendia Troiae,
Et numerosa suae lugentem funera gentis,
Electram tetris moestum dare nubibus orbem,
Saepius obscuris caput ut sit cincta tenebris:
Nonnunquam Oceani tamen istam surgere ab undis
In convexa poli, sed sede carere sororum,
Atque os discretum procul edere, detestatam,
Germanosque choros sobolis lacrymare ruinas,
Diffusamque comas cerni, crinisque soluti
Monstrari effigie. Diros hos fama cometas
Commemorat tristi procul istos surgere forma,
Vultum ardere diu, perfundere crinibus aethram,
Sanguine sub pingui rutiloque rubere cruore.
Quin Meropen alii, postquam Sisypheia vincla
Et thalamos scaevo sortita est omine Divim,
Indignam aëria credunt mage sede fuisse.

Sic anceps numeri fit fabula, sexque per aethram
Vergilias cerni tenet usus; sed simul omnes
Arctavere globum; ter in auras angulus exit
Flammiger, et mixtis Atlantides ignibus ardent.
Nec tamen est famae similis vigor; ampla sorores
Fabula nobilitat; modus ollis parcus, et ignis
Vix tenui longe face fit spectabilis; istas,
Alterno redeunt cum bina crepuscula mundo,
Seu nox astrales adolet cum caerula flammas,
Seu matutinus cum sidera disiicit ortus,
Convolvi caelo summae pater annuit aethrae.
Nec minus arenti cum crine attollitur aestus,
Et cum cana comas redit anno bruma rigenti,
Tempora designant. Nam si se gurgite tollunt
Vergiliae, curvas in flava novalia falces
Exercere dies; si condunt aequore flammas,
Tellurem presso proscindere tempus aratro.

Est Chelys illa dehinc, tenero qua lusit in aevo
Mercurius, curva religans testudine chordas,
Ut Parnasseo munus memorabile Phoebo
Formaret nervis opifex deus. Hanc ubi rursum
Concentus superi complevit pulcher Apollo,
Orphea Pangaeo docuit gestare sub antro.
Hic nam fila novem docta in modulamina movit,
Musarum ad speciem Musa satus; ille repertor
L7[I] Carmina Pleïadum numero deduxerat. At cum
◆ Impia Bassaridum carpsisset dextera vatem,
Et devota virum tegeret Libethra peremptum,
Intulit hanc caelo miseratus Iupiter artem
Praestantis iuvenis, pecudes qui et flumina vates
Flexerat. At nixi qua semet sidera porro
Sustollunt, laevum propter Chelys haec femur adstat.
Advolat ast aliud latus Ales, et ore canoros
Tenditur ad nervos, media est Lyra sede dicata
Cycneo capiti, et curvo contermina signo.

Namque et sidereis Cycnus secat aethera pennis
Donatus caelo, non claro lucidus astro;
Sed tamen os flagrans, et guttura longa coruscans.
Grandibus haud equidem stellis, non his tamen atris
Obscurisve micat; trahit in convexa volatum
Perfacilem, et dextro late Cepheida dextram
Radens remigio, summa ad vestigia laevam
Declinatur Equi. Sic magno praepes Olympo
Subvehitur; subit occidui sic marmoris undas.

Nam post Cornipedem flagrant duo sidera Pisces,
Pisces Bambicii. Caput autem subter equinum
Avienius Laomedontiadae se dextera tendit Ephebi.
Aratea Ipse dehinc longos insignis Aquarius artus,
Adstat ad hirsuti caudam pulcher Capricorni.

Imus ubi australi descendit circulus axe
7 (7C) Signifer, inque Notum rutili cadit orbita solis,
Hispida setosi marcet species Capricorni. Avienius
Hic iam Threicio veniens a cardine Phoebus Aratea
Vertit iter, pulsusque Deum, mirabile dictu,
Brumalis redigit non tum mihi longa phaselis
Aequora tententur; non tum freta turbida pinu
Quis petat; angusto decurrit tramite namque
Parva dies, vastoque dehinc deprensus in alto,
Nequicquam pigrae clamarit sidera lucis.
Interea totis Notus acer saeviet undis,
Excitumque salum verret Notus. Aurea solis
Cum nota cornigeri sidus pepulit Capricorni,
Tum dirum caelo frigus redit; aspera nautis
Tunc sunt fluctivagis; tamen isti saepe malorum
Immemores agitant totos in fluctibus annos,
Mergorum et focae similes; trahit unda paventes,
Ac retrahit; quaerunt oculis distantia longe
Littora, et in pontum reagunt lucra semper hiantes.

Par metus ex pelago tibi sit quoque, sole Sagitta
Cum levis adflatur; cum lux in arundine flagrat
Ignis mundani; cum tela extrema coquuntur;
Cumque Sagittiferi torret vapor aureus Arcus.
Tum quoque si piceam spectaris surgere noctem,
Informem terris tellurem ut vestiat alis,
Littus ama, foge solers caerula tegmina noctis,
Exitiumque sali, rabidique pericula ponti L8[O]
Anteveni, iam solve memor vaga carbasa malo,
Iam prolixarum iaceat rigor antennarum.
Mensis at infausti vel duri sideris index
Scorpius exoriens sit tempore noctis adultae.
Hic matutino veniens procul aequore telum
Exigit e pelago, telum trahit ultima cauda.
Cunctatur pigro post tergum sidere iuxta
Arcitenens, tardos et gurgite liberat artus.
Tum Cynosura et iam mature in tempore noctis
Altius in Boream sustollitur; abditur autem
Orion redeunte die; tum brachia Cepheus,
Protentasque manus, mediamque immergitur alvum.

Quin norunt aliam superum convexa Sagittam;
Sed tamen haec arcu tereti caret, inscia nervi;
Inscia nam domini est; telum super advolat ales,
Ales Olor; sed Threicio conterminus axi
Cana pruinosas extendit colla sub Arctos.

Armiger hanc etiam Iovis advolat, armiger ignis
Aetherii, sed membra minor. Procul hic tamen alto
Cum redit a pelago, et movet in convexa volatum,
Fine tenebrarum, summaeque in margine noctis,
Spumosum late mare subruit, omnia caeli,
Omnia terrarum mox flabra procacia verrunt.

Tum curvus caudam subit inter sidera Delphis,

Dux Neptune tui quondam super aequor amoris.
Hic nam detrusae in latebras procul Amphitrites,
Arduus occiduos humeris ubi sustinet axes
Pleiadum genitor, perruperat hic vagus omni
Gurgite dilectam domino maris ultimo ab orbe.
Mollis dorsa tulit. Breve signo corpus in astris,
Et super hirsutum ponto surgit Capricornum.
Hic medios artus teter stupet; altera porro
Quatuor illustrat facibus rubor aureus, atque
Bis gemino discreta situ micat ignipotens lux.
Omnia quae Soli et rigido interfusa Aquiloni,
Aetheris incurvi moles rotat, inque frequentes
Occasus ortusque trahit moderator Olympi,
Sunt digesta mihi; quae rursum limite abusque
Sese Hyperionio, pluvialis concava in Austri
Dimittunt, tetram donec Notus ambiat aethram,
Dicere Romuleo connitor carmine solers.
  Subtrahit obliquo qua sese circulus orbe
Signifer a Borea, inque australes se gerit umbras:
Sub medii iam mole Poli fera pectora Tauri
Suscipit Orion. Neque quisquam nocte serena
Transierit; celso late se cardine pandit,
Auratumque rubens dimittit baltheus ensem.
  Talis et ipse virum gemina ad vestigia custos
Insequitur. Sic flammigero distinguitur astro
L8[I] Aetheriae Canis ille plagae, cui plurimus ardor
◆ Aestuat in mento; multus rubor imbuit ora;
Stridit anhelanti face pestifer; aëra motu
Torret, et immodici terras coquit ignibus astri.
Hic varios ardet stellis rutilantibus artus;
Sed non est similis cunctis vigor; undique quippe
Alvus coeanea est; mento gravis effluit ardor;
Qui formidato sub nomine Sirius aethram
Urit. Huic rutilos si sol adflexerit axes,
Quantus corporibus, quantus labor imminet agris!
Marcebunt sata cuncta diu; namque indiga succi
Si qua iacent, cedunt valido penetrata calori;
Ac decoctorum languebunt germina florum.
Illa autem, interno quae sunt animata vigore,
Sirius attollit, blandusque illabitur herbas,
Sirius et dulci nutrit tepefacta sereno.
Hunc hunc flammanti cum primum vibrat ab ortu,
Auribus atque animo capimus procul; altera si qua
Stellarum fulgent rutila, ut quae plurima longo
Bellua fert lateri, neque multa luce coruscant,
Et designandis tantum sunt addita membris.
  Parvulus in stellis Lepus est quoque; namque ubi magnus
Emicat Orion gemina ad vestigia subter
Urgetur cursu rutuli Canis; ille per aethram
Effugit instantem, premit igneo Sirius ore.
Auritum primis emittit gurges ab undis;
Ille minax pavidum supereditur, et procul idem
Cum Lepus occiduum sese inclinavit in aequor,
More latebrarum repetens freta, Sirius alto
Defluit ab caelo, mersumque per humida querit.
Magnus Iasoniam cauda Canis extrahit Argo
Puppe refulgentem. Neque enim se Thessala cymba
Solenni in faciem monstrat more. Extima puppis
Surgunt oceano: velut alto a gurgite nautae
Cum portum tenuere, avidi volitantia raptim
Sipara convertunt; tergumque in curva remulco
Littora certatim subeunt simul. Ila marinas
Iam defuncta vias procul imi littoris algas
Pone subit, terramque tenens secura quiescit.
Sic Argo rutilam tantum inter sidera puppim
Ducit et occultat rigido tenus altera malo.
Sponte gubernaclum puppis dimittit in undas
Colsior, ac merso descendit in aequora clavo.
  Distantem Andromedam prolixi tramite mundi,
Perterret Cetos. Nam Threicii prope flabra
Andromedam Boreae celso rotat aethere cardo.
Bellua dira Noto vehitur; trahit Auster in arcton
Ora inimica salo; nam qua se laniger alto
Caelo Aries tollit, qua Piscibus astra duobus
Augentur, rutilat subter Nereia Pistrix,
Efflua percurrens non multi fluminis astra. L9[O]
Illa memor longae formidinis, illa suorum
Inter signa tenax, horret squalentia monstri
Terga procul, pavidumque super caput inserit undis.
  Quin est caeruleo Flumen quoque gurgite manans
Astra inter sedesque Deum. Pars Aequor id esse
Credidit; Ausonii namque hunc dixere priores
Eridanum, Venetos late qui lapsus in agros
Alpino Adriacos impellit gurgite fluctus.
Hic fusum caelo quondam Phaethonta sub undas
Excepit senior, leve cum sensere iugales
Aetherii rectoris onus, cumque ignifer axis
Tramite sub mundi mortales sprevit habenas,
Disdata tum late texere incendia terras.
Astra vorax ignis, flammae sola cuncta coquebant;
Donec fata sui miseratus Iupiter orbis
Redderet aetherii Phoebo moderamina cursus.
Illum prolixis durae Phaetontides ulnis
Planxerunt; rediit supero pax aurea mundo;
Eridanumque senem nutu Iovis omniparentis
Astra receperunt. Pharia pars altera Nilum
Commemorat, largo segetes quod nutriat amni,
Arentesque locos unda foecundet alumna;
Vel quod de medii prolapsus parte diei
Vastus in aequoreas pelagi sese inferat undas.

Iste pedem laevum rutili subit Orionis,
Fusaque quae geminos adstringunt vincula Pisces,
Eridani coeunt anfractibus; hic procul ille
Tenditur effusi vi gurgitis; hic quoque cristae
Cedit apex, summa qua lux Pistrice coruscat
Desuper, et flamma caudarum cingula figit.
  Inter demissum procul in vada caerula clavum
Puppis Iasoniae depictaque terga carinae,
Et Pistrim undicolam, Leporis qua tenditur alvus,
Stellarum creber rutilat rubor. Haud tamen istis
Vel lux multa micat, vel fit memorabile nomen.
Nulla etenim forma flammarum Iupiter ignes
Discrevit, nullos simulant hae corporis artus.
Qualia digesto mundus sacer ordine volvit
Semper in antiquum retrahens iter omnia secum
Seclorum serie longa, istas denique signant
Intervalla faces; similis quoque lux habet omnes,
Par modus; occasu pariter referuntur et ortu;
Ne spectanda forent ponto quod sola carerent.
Caetera descriptis aptantur singula membris
Formarum; flagrans Leporem qua Sirius urget,
Languida, nec certo sub nomine cuncta feruntur.
Ultra setosi rursum speciem Capricorni,
Cardinis immersi qua sunt australia flabra,
In Pistrim horrificam conversus viscera piscis
L9[I] Subvehitur. Notium vocat istum Graecia piscem.
◆ Stellae alia mundo, qua pulcher Aquarius instat,
Et qua cristato consurgit bellua dorso,
Usque sub aërii rutilantia sidera Piscis,
Sunt mediae flammae, steriles, ac lucis egenae.
Nam passim ignoti vice vulgi semet in aethram
Protollunt; dextram sed tantum propter Ephebi,
Pocula quem Divum mensis gestare loquuntur,
Efflua se species liquidarum fundit aquarum
Partes in geminas. Lux illic clara duabus
Est solum facibus; non hae spaciosa per aethram
Intervalla tenent, neque lumen lumine forte
Collidunt; uni Phrygium nam subter Ephebum
Ardet apex; alii, qua curvam bellua caudam
Terminat insignis, lato vomitur globus igni.
Cunctis nomen Aqua est. Stellae quoque denique propter
Ora Sagittigeri, qua se vestigia prima
Cornipedis simulant, circumvolvuntur Olympo,
Queis face sub tenui tenebrosus marceat ignis.
  Ecce venenatae qua Scorpius agmine caudae
Plurimus erigitur, tepidumque supermicat Austrum,
Parvulus hic Aram locus exprimit. Hanc satis arcto
Tempore suspicies mundo rutilante referri.
Nam polus adverso qua tollitur axe Bootes,
Quantum suspenso vada linquit turbida caelo
Oceani, tantum in sibimet contraria tendit.
Arcturum vertex levat arduus, imbrifer Austri
Aram cardo premit; brevis olli semita caeli,
Occasusque celer; tamen isto luciparens nox
Fata hominum miserata prius, miserata labores,
Certa procellarum statuit producere signa,
Ne tibi, cum denso conducitur aëre caelum,
Inter nimbiferas nubes spectabilis extet
Ara poli, longa ut glomerent circumque supraque
Foeta pruinarum se vellera, qualia tristi
Coguntur vento, terraque excita per aethram
Nubila conceptos effundunt desuper imbres.
Non Arae, non sit tali sub tempore vertex
Clarior; hoc nam saepe Notum praenoscere signo
Nox docuit; noctis si quis praecepta sequatur,
Incassum zephyri volvunt mare; si quis at ista
Respuat, incautas percellent flabra carinas.
Vix, si sera Iovem subeat miseratio rerum,
Pigra salus nautis redeat fluitantibus alto.
Certior ast ollis veniet spes, axe supremo
Si Boreae stringat rutili coma fulguris auras.
His signis Austri raptabunt flabra fluentum,
Donec de Boreae rutilum iubar emicet axe.
At si Centaurum medio sub tramite caeli
Videris, ut fluctu tantum discedat Eoo
Quantum adit occasum, sit tectus desuper autem L10[O]
Nube humerum, et caelo sint omnia signa priora,
Eurus erit, verret salsi vada gurgitis Eurus.
  Contemplator etiam geminae rutilantia formae
Viscera, quae signis subtexit membra duobus.
Nam qua parte hominem quadrupes sustollit equino
Ventre superstantem, versatur Scorpius ingens;
At qua cornipedem media vir fundit ab alvo,
Curva venenati se tendunt brachia signi.
Ille autem dextram protendere visus ad Aram
Caelicolum, iuste persolvit munera vitae,
Agrestemque manu praedam gerit. Hic ubi celso
Pelion adsurgit dorso, nemorosaque late
Inserit aeriis iuga nubibus, arbiter aequi
Degerat Alcidae legum post bella magister.
  Desuper ingenti sese agmine porrigit Hydra,
Quae prolata salo longe latus explicat aethra,
In Cancrum protenta caput, caudamque feroci
Centauro inclinat, transit spaciosa Leonis
Viscera, et ingenti sub Virgine summa quiescit.
Quinetiam spirare putes, sic agmina caelo
Lubrica convolvit, sic spiras pendula torquet,
Sic et flammigero linguam iacit ore trisulcam.
Spirarum medio gestat Cratera coruscum,
Ultima caeruleum sustentant agmina Corvum,

Avienius Aratea

Ales ut intento fodiat vaga viscera rostro.
Ultimus est Procyon Geminorum subditus astro,
Ore micans rutilo, trina face viscera lucens.
Ista volutatos cernuntur cuncta per annos;
Haec vehit Oceanus pater omnia, mersaque rursus
Hauriet Oceanus; trahit ingens machina caeli
Cuncta super. Pingunt rutilam sua sidera noctem.
Quinque itidem stellae, similis quibus haud sit imago,
Nec quas formarum ductus notet adfixarum,
Per bissena poli volitant rutilantia signa.
Nullus eas aliquo pacto deprendere certet:
Tam vaga per totam cunctis via defluit aethram,
Semper et adverso referuntur tramite mundi.
Mundus ab Eoo trahitur reparabilis alto,
Pronus Atlantei procul in vada caerula ponti.
Illae in subiecti cogunt iter aetheris orbem,
Nitentes in summa poli, motuque feruntur
Adverso Solis radiis: ceu cum vada cymbam
Prona vehunt, si quis prora nitatur ab alta
In puppim proferre pedem, via carpitur olli
Cursibus inceptis contraria. Vis tamen istis
Obvia labentis semper sustollitur aethrae,
Unicaque in Solis adolent incendia flammis.
Longa volutandis tamen ollis tempora currunt,
Pigraque se referunt, sedes sortita priores,
L10[I] Omnia. Non illas animis audacibus ergo,
◆ Carmine non caeco tentabimus, Hoc satis unum
Musa mihi, satis hoc longi labor egerit aevi,
Si defixarum cursus et signa retexam.
Quatuor aerios Zonae cinxere meatus;
Quatuor has cursus et tempora nosse volentem
Scire sat est. Quin signa etiam sunt quatuor istis
Plurima, quae zonis haerentia convolvuntur.
Ipsae inconcussa retinentur sede per annos,
Mutuaque implexae sibimet consortia mordent:
At modus in binis protenditur. Aurea pepli
Sidera nocturni si suspectare libebit;
Nec scindunt medium Phoebeia lumina mensem,
Langueat ut stellis species hebes, omnia caeli
Illustrante Dea ac flammas superante minores;
Orbe sed haud pleno sinit igni fervere acuto
Sidera, candentis speciem super inspice Lactis
Protendi caelo; color olli nomen ab ortu
Primigeno statuit; sic Zonam Graecia solers
Concelebrat, nostro sic Baltheus ore vocatur.
Non isti forma similis, similisve colore
Circulus est alius; modus et mensura duobus
Est compar solis; alios duo parcior arctat
Linea, nec multa trahit istos ambitus aethra.
Horum alius duri qua solvunt flabra Aquilones,
Et qua precipitant borealia flamina sese,
Axe Lycaonio iacet obvius. Hic Geminorum
Sunt capita; hic genua Aurigae defixa quiescunt.
Circulus hic idem retinet pede Persea laevo,
Atque sinistro humero cubito tenus; hic quoque dextram
Sustinet Andromedae, manus extima desuper acri
Subrigitur Boreae, cubito inclinatur in Austrum
Moerens Andromeda; hic celeris vestigia summa
Perstringuntur Equi, perstringitur Ales ab ipso
Verticis extremo; secat hic humeros Ophiuchi
Circulus, et secum flagrantia dorsa revolvit.
Erigone tepidum sese summittit in Austrum,
Virgineusque pudens Zonae superimminet artus.
Sed Leo, sed Cancer Borealis tramite caeli
Viscera protendunt, ac circulus ima calentis
Pectora perque alvum procul in postrema Leonis
Succedit: secat ast alius per viscera plana,
Et medio subter cava tegmina dividit orbem,
Lumina recludens altrinsecus, Orbita porro
Ista poli partes si discernatur in octo,
Quinque supervolvit se partibus; at tribus alti
Intrat stagna sali; sol istinc flammiger aethram
Iam relegit, pulsusque deus semel ordine facto
Flectitur aestivo, neque celsum semita in axem
Sideris erigitur, via rursum nota iugales
Suscipit, inque Notum rutili redit orbita solis. L10[I]
Circulus iste quidem Cancro tenus adiacet axe
Semper in occiduo. Procul alter cardine in Austri
Dividit imbriferi corpus medium Capricorni,
Idaeique pedes pueri, postremaque caudae
Caeruleae Pistris; brevis hic Lepus; hic Canis artus
Conditur extremus; hic Thessala cernitur Argo;
Hic Centaureae fera molis terga secantur;
Iste venenatae disiecta volumina caudae
Amputat; hic arcu protenditur ampla Sagitta.
Ultimus hic Phoebo locus est, ubi lapsus in Austrum
Pellitur, albenti cum canent tempora bruma:
Sideris hic meta procul istuc caelite cursu,
Axe sereniferi descendit Sol Aquilonis.
Partibus iste tribus tantum se circulus effert;
Quinque latet, creperi succedens stagna profundi.
Inter utrumque dehinc quantus iacet ambitus illi
Zonarum, in cani speciem quae lactis in aethra
Cernitur, ingenti se tramite linea tendens
Dividit ima Noti, discernit et alta Aquilonis.
Hic luci modus et tenebris sub lege magistra
Pensatur; nox aequa diem subit aemula; Phoebus
Lumina substituit paribusque revolvitur horis,
Vel cum summa aestas coquit agri viscera hiantis,
Vel cum floricomo iam tellus vere movetur.

Ast isti celsae qua tramite panditur aethrae
Indicium est Aries; hunc totum linea quippe
Sustinet; hic Tauri curvantur crura minacis;
Et rutilat stellis hic baltheus Orionis.
Spira Anguis levis hic, Craterque; tenacia Corvi
Ora inhiant; hic sunt flexarum denique flammae
Chelarum; genua hic rigidi vibrant Ophiuchi.
Nec Iovis armigero caret Alite; namque per ipsum
Fulva Aquila est caput; hic Equus eminet, hicque comanti
Cervice erigitur clarae dator Hippocrenes.
Tres omnes recto contentos tramite caeli,
Distantesque pari spacio sibi transigit axis,
Omnibus et mediis ut circumfunditur idem.
Desuper obliqua est aliis via. Quartus at iste
Stringitur arctatus Zonarum mole duarum,
Quas ab diversa mundi regione locatas
Cire repercussi momentum diximus astri.
Hunc alius medium medius secat. Haud Dea Pallas,
Vel licet haec cunctos praecellat acumine Divos,
Compingat parili sic lubrica plaustra meatu,
Implicet ut spaciis sibimet distantibus orbes,
Qualia devexo nectuntur ab ordine cuncta,
Urgenturque viam similem noctesque diesque
Lucis ab exortu procul in vada Calpetana.
Namque Tithoneo cum sunt elata profundo,
L10[O] Rursus in occiduos merguntur singula fluctus
◆ Ordine partito. Similis nascentibus ortus.
Scandendi lex una movet. Par denique lapsus
Omnibus, et simili conduntur sidera casu.
Ille autem oceani tantum descendit in aequor,
Quantum ab caeruleo distat Cancro Capricornus;
Et quam multus item est, ubi gurgite protulit ortum,
Tantus in adversas itidem est cum labitur undas
Signifer. In spacium, quantum deducitur orae
Ambitus extremae, puncti vice terra locanda est;
Unde acies oculis cum tenditur, haec quoque puncti
Sedem habet. Hoc signo procurrit missa per auras
Signiferi in summum, medio de tramite si quis
Dirigat obtutus agiles procul, hosque locorum
Defessos longo spacio tener amputet aër,
Id, quod contenti visus abscinditur, ultro,
Si qui in signiferi patulum circumferat orbem,
Sex olli partes magnae dabit ambitus orae.
Ast hae dimensa spacii sic lege locantur,
Binaque decisis includunt partibus astra.
Olli Cancer inest, Leo flammifer, Attica Virgo;
Brachia sunt itidem Chelarum, et Scorpius ipse;
Arcitenens; setosa dehinc species Capricorni
Volvitur; auratam protendit Aquarius urnam.
Tum duo sunt Pisces, Aries, Taurus, Geminique.
Hic se bissenis sol admovet, hisque recurrens
Omnibus absolvit totos reparabilis annos.
Quem cum signiferi graditur sol aureus orbem,
Singula frugiparos attollunt tempora vultus.
Illius oceano quantum submergitur alto,
Tantum telluris supereminet. Omnibus iste
Noctibus illabens pelago sex inserit astra,
Sex reparat. Tanto nox humida tempore semper
Tenditur, extulerit quantum se circulus undis.
At si scire velis, mora lucem quanta retentet,
Et quanto nox atra sibi trahat ocia lapsu,
Quae procul oceano consurgunt signa notato;
Horum semper enim comes est Titanius uni.
Horum prima oculis memor incunabula quaere;
Luminis ipsa vagi captas venatibus ipsa;
Ipsa notans mundo. Quae si se nubibus abdent,
Aut si non surgent, ut tellus saepe tumescit,
Occultata iugo, praetentaque rupe latebunt,
Prompta via est, aliis venientum tempora signis
Noscere. Namque ipso deprenderis indice cuncta
Oceano, magnam qui circumplectitur undis
Tellurem, curvet celando ut littora mundo,
Latius atque sinu patuli salis hauriat astra,
Istius indicium praebebunt cornua semper,
Vel matutino qua perstrepit aëre fluctus,
Acer Atlantei vel qua furit aequoris aestus. L9[I]
Nam non obscurae, cum Cancer commovet ortum,
Oceano stellae circumvolventur utroque
In freta labentes, aut quae se rursus Eoi
Parte ferunt mundi. Minoae clara Coronae
Serta cadent; Austri tergo cadet incola Piscis.
Hunc medium pendere tamen, mediumque sub undas
Cedere per spinam rutila labente Corona
Semper suspicies; at tergi plurima versum
Ventre tenus summo supera inter sidera cernes;
Os et colla dehinc et pectore vasta per aequor
Mersantur; premit ab genibus celsos Ophiuchum
Usque humeros Cancer; Cancer premit ortus et Anguem,
Agmine qua vasto fluitat caput, aspera cervix
Qua tumet, et spiris qua turgent pectora primis.
Parte nec Arcturus distabit multus utraque;
Iam minor in superis, iam viscera plurimus alto
Conditur; hunc etenim consortem quatuor astris
Oceanus recipit. Satur hic vix luminis almi
Cedit, et incipiens tandem convexa relinquit.
Tum iam plus mediis nox inclinabitur horis,
Cum labente die Phoebo comes ibit in undas.
Ista quidem vasti conduntur gurgitis alto:
Contra autem illius concedit sideris ortu
Orion rutilans ardentia cingula late,

Avienius Aratea

Et flagrans humeros, et splendens ense corusco,
Eridanumque trahens alio se littore promit.
Adveniente dehinc villoso colla Leone,
Omnia, quae Cancro sese emergente per aethram
Extulerant, abeunt. Quin et Iovis Ales in undas
Conditur, et totis raptim petit aequora pennis.
Sed Nixus genibus replicato in se ipse residens
Poplite iam superi celatur corporis artus.
Non tamen iste genu, non laevam gurgite plantam
Occulitur, non oceanus vorat omnia signi.
Proserit Hydra caput, claro Lepus exilit ortu,
Et Procyon, primique pedes Canis ignicomantis.
Erigone salsis cum vultum exegerit undis,
Aëris ut patuli iam conscia permeet aethram
Astrorum numerosa premit. Nam Virgine Eoo
Consurgente freto, cedit Lyra Cyllenaea,
Cedit Delphinus pelago, ceditque Sagitta,
Primaque pennarum pars canum condit Olorem;
Vix iam cauda salum superat; vix lumine parco
Eminet Eridanus, ponti procul efflua tingit.
Celatur Sonipes caput impiger, ardua cervix
Tethyos ima petit salsae, iuba tota madescit.
Hydra superpositum procul in Cratera movetur
Parte alia, et liber vestigia Sirius ardet
Ultima, caeruleo producens aequore puppim.
L9[O] Ille micat, maloque tenus sese exerit Argo,
◆ Cum iam virgineos aether vehit altior artus.
Nec cum flagratas emittunt marmora Chelas,
Sideris expertes et clara luce carentes,
Non est nota dies, aut est ignobilis ortus.
Namque his indicium proprio fert ore Bootes
Plurimus exoriens, Arcturumque eminus alto
Cardine succedit. Iam celso Thessala puppis
Aethere subvehitur; iam mundo funditur Hydra
Longior, extremaeque polum subit indiga caudae,
Curva Chii caelo cum surgunt brachia signi.
Inspice ceu dextra referatur ab aequore planta,
Inque Genu tantum nixus pede proferat ortum.
Iste Lyrae rutilat conterminus, atque sub undis
Hic tenebris petit occidui vaga caerula ponti,
Et mox oceano reparatur clarus Eoo.
Cum Chelis igitur pede tantum promitur uno.
Ipse dehinc versus procul in caput, ultima monstri
Terga manet; manet Arcitenens, dum spicula caelo
Exerat, et supera vibret bellator in aethra.
Hoc sidus revehunt Chelae, crus Scorpius ipse,
Caetera cum medio, laevam, et caput, oraque sursum
Arcus agit. Tribus hic tandem remorantia membra
Partibus erigitur; tria totum denique signa
Absolvunt pelago. Mediae tum serta Coronae,
Et quae Centauro diffunditur extima cauda,
Prima venenati cum repunt brachia monstri,
Surgunt oceano iam gurgite, et ultima Cycni.
Et caput acris Equi premit aequora. iam procul ista
Marmoris occidui penitus petiere profundum,
Hausta salo. Caput Andromedae freta vasta receptant;
Ac formidatam devexi cardine mundi
Fluctigeni speciem monstri superinvehit Auster.
Sed Boreae de parte trucis velut aggere ab alto
Prospiciens superi subrecta verticis axe,
Intentusque procul specie, vaga brachia Cepheus
Exerit, et saevam pelagi monet adfore pestem.
Illa tamen versa in fluvium postrema profundum
Tingitur ab spina capiti quae proxima summo est,
Undique succedens Cepheus et verticem et ulnas
Mersatur patulus. Quin et cum Scorpius acer
Nascitur oceano, quicquid per sidera aquarum
Ad speciem Eridanus pater expuit, abditur alta
Tethye, et occidui tegitur Padus aequore ponti.
Scorpius ingentem perterritat Oriona
Proserpens pelago. Vetus, o Latonia virgo,
Fabula, nec nostro struimus mendacia versu
Prima; neque obduri compegi germinis aetas
Prima dedit populis. Caecus mos mentis acerbae,
Immodicusque furor sceleris penetraverat oestro
Impia corda viri; tabuerunt dira medullis L8[I]
Protinus in mediis incendia; plurimus ardor
Pectore flagravit. Tenet improbus ille, procaxque,
Te, Dea, te dura valuit contingere dextra?
Cum sacrata Chii nemora, et frondentia late
Brachia lucorum, cum silvae colla comasque
Devotae tibimet manus impia demolita est,
Audax ut facinus donum fret Oenopioni:
Digna sed immodico merces stetit ilicet ausu.
Nam Dea nubiferi perrumpens viscera montis
Dirum antris animal saevos vomit hostis in artus.
Ergo ut falcatis monstrum petit Oriona
Morsibus, et totas in membra ferocia chelas
Intulit, ille mali poenas luit. Ista furori
Praemia debentur; sunt haec contermina laesis
Semper Numinibus. Metus hic, metus acer in astro
Permanet, et primo cum Scorpius editur ortu,
Orion trepido terrae petit extima cursu.
Nec minus Andromedae quicquid volitabat in aethra;
Et si quid Pistris reliquum convexa vehebant,
Hoc oriente ruunt. Omnes procul in vada terror
Ingerit, et cunctos pavor unus in aequora cogit.
Cepheus ipse caput distentaque brachia vasto
Induitur ponto; tellurem cingula radunt
Extima, et oceano mersantur pectora rauco

Sola senis; reliquum polus ast a littore versat
Semper in occiduum. Genitrix quoque Cassiepeia
Sidera praecipitis sequitur labentia natae,
Deformemque trahit procul in vada caeca ruinam,
Prona caput, solaque, et solio vestigia ab alto
Sustollit miseranda super; quatit ira furorque
Doridos et Panopes post fata novissima matrem;
Ac memor has paenas dolor exigit. Omnia fluctus
Haec simul occiduos subeunt. Tamen altera mundus
Sufficit, inque vicem lapsorum multa reportat.
Tempore namque isto reliquae se serta Coronae
Expediunt pelago; postremique agminis Hydra
Erigitur caudam! caput et turgentia membra
Centauro exuperant; manus effert dextera praedam
Silvarum; nam prima ferae vestigia in ollis
Arcum sera manent; Arcu redeunte per aethram
Protolli incipiunt; reliquum Serpentis et artus
Anguitenentis item fert primis fluctibus Arcus.
Amborum capita, et palmas geminas Ophiuchi,
Ac primam rutili spiram Serpentis Eoo
Scorpius oceano surgens agit. At pede Nixi,
Quem procul aversum semper salis altera mittunt,
Tunc artus medii, tunc pectora vasta humerusque,
Dexteraque ulnarum spumosi gurgitis aestu
Procedunt. Pariter caput et manus altera porro,
L8[O] Tota sagittiferi cum vibrant astra, feruntur.
◆ Mercurialis item Lyra volvitur; altaque Cepheus
Cardine sustollens vestigia gurgite nondum
Pectora liber agit, sed pectora mersus in undas,
Plaustra Lycaoniae pulsat pede desuper Ursae.
Tempore non alio magni Canis ignea cedunt
Sidera; protentum freta iam procul Oriona
Hauserunt pelago; toto Lepus occidit astro;
Tum quoque et oceano fugientem Sirius urget.
Sed non Aurigam, cum gurgitis ille profundi
Ima petit pedibus, Capra mox Hoedive sequuntur;
Ista polo rutilant, illum vada livida condunt;
Haec membris discreta aliis, extantiaque alte
Laevum humerum et summae sese attollentia palmae
Cernuntur, donec labenti congrada soli,
Sidere devexo freta late caerula turbent.
Namque manum Aurigae reliquam, celsumque corusci
Verticis, et dorso quae spina attollitur alto,
Deprimit hirsuti sidus surgens Capricorni.
Membra Sagittigero cedunt postrema revecto.
Iam non alatus remoratur sidera Perseus
Aeris in spaciis: neque clavum vendicat Argo
Alluvione sali; Perseus pede denique dextro,
Atque genu liber, mersatur caetera ponto.
Argo quod curvis puppim superattrahit oris,
Tingitur, et duro tingit vada caerula dorso.
Ipsa dehinc manet exortum Cilicis Capricorni;
Totaque tum pelago caelo descendit ab alto;
Aequora tum Procyon, gressum sectatus herilem,
Intrat, et oceano permutat celsa profundo.
Haec habet occidui plaga gurgitis; ista sonoro
Supprimit unda salo. Rursum procul erigit aethra
Cycnum, Aquilamque Iovis. Surgunt flammata Sagittae
Sidera, perque Notum rutila cum Numinis Ara
Delphinum patulas promit Capricornus in auras,
Sed matutino cum surgit Aquarius orbe,
Os Equus atque pedes novus exerit. Ecce cadentis
Parte poli trahit occiduum nox atra sub aequor
Centaurum cauda; sed non caput, aut humerorum
Vasta simul recipit. Persistit pectore celso
Cornipedis species, et caelum vertice fulcit.
Ora dehinc Serpens et prima volumina tantum
Conditur. Ingentis late tamen agmina caudae
Pone trahit. Subit ista salum; subit aequora rursum,
Integer oceani cum se Centaurus in undas
Iecerit, atque novo vibrarint sidere Pisces.
His in summa poli surgentibus, ille per Austrum
Piscis item, planta quem pulcher Aquarius urget,
Redditur; haud toto tamen hic se corpore promit;
Sed manet alterius venientis tempora signi;
Parte latet, partem supera in convexa sonoris L7[I]
Fluctibus absolvit pelagi; sic brachia moestae
Andromedae, sic crura dehinc humerique nitentes
Paulatim recavo redeunt maris, aurea caelo
Postquam adolent Pisces incendia, denique Pisces
Cum rutilant, mundo dextram haec attollitur ulnam,
Laevaque virginei rursum se corporis edunt.
Phrixei et postquam pecoris proruperit ortus,
Australem hic Aries Aram procul admovet undis
Gurgitis occidui. Qua lux redit, excitat idem
Persea proceri sustollere verticis astra,
Et claros fulgere humeros. At cetera nondum
Sunt exempta salo, quin totum hoc invida veri
Natura ambigua rerum ratione reliquit:
Extimus an reliquos Aries produceret artus
Perseos, an Tauro freta pelleret adsurgente.
Hoc una celum subit integer: haud super ulla
Viscera, nascentis neque Tauri deserit astra.
Quippe huius flammis Aurigae sidus inhaeret;
Nec tamen hunc totum sustollit Taurus in aethram.
Aurigam salsis evolvunt fluctibus omnem
Surgentes Gemini. Tauro Capra, plantaque laeva,
Atque Hoedi evadunt. Tum primum rursus ab undis
Cetosa in superum referuntur viscera caelum.
Nam caudae et cristae rigor arduus aëra celsum

Tunc repetunt; diri cum sidera gurgite monstri
Volvit praecipitis teres inclinatio mundi,
Eminus ingentem condit pars prima Bootem.
Quatuor hic etenim signis surgentibus altum
Vix penetrat pelagus, neque summa totus ab aethra
Labitur Arcturus, manus olli quippe sinistra
Iuge manet, celsisque super subducitur Ursis.
At cum iam pedibus repetit fluctus Ophiuchus,
Ut genua occanus vasto procul aequore condat,
Signum erit Eoa Geminos procedere parte.
Nec lateri Pistrix cuiquam vicina videtur,
Sed iam tota super sustollitur: expuit atram
Iam pelagus speciem, nec adhuc membra extima sorbet.
Quid ni nascentis suspectet navita ponto
Agmina prima Padi caelo tum fervere aperto?
Vicinasque faces rutili manet Orionis,
Curricula ut solers vero mox indice discat
Certa tenebrarum, possitque fideliter astro
Explicare Notis et tuto carbasa ponto?
Credo, ni desit magnorum congrua cura,
Prompta via est ipso cognoscere talia semper
Praeceptore Iove, et caelo tibi signa magistro
Omnia ducentur: monet alta Iupiter aethra
Singula nos; facilis veram dedit arbiter artem,
Ne tempestatum primordia caeca laterent

L7[O] PROG-NOSTICA

NONNE vides, primum cum Phoebe in cornua surgit
Tenuia, et angusto lumen iacit ore per aethram,
Decedente die, pronoque ab tramite solis,
Promat ut ingressi solers tibi tempora mensis?
Namque facem quarti sibimet profitebitur ignis,
Corpora cum primo perfundens lumine nostra,
In subiecta soli tenuem porrexerit umbram.
Ast orbis medii si cedat Cynthia forma,
Octavos ortus, octavaque plaustra docebit.
Denique cum toto Dea iam surrexerit ore,
Integer ut magni resplendeat ambitus orbis,
Effluxisse sibi medii iam tempora mensis,
Monstrabit caelo. Pleni cum rursus egena
Oris eat, tanto procedens lumine formae,
Inserit aëriis quantum Dea nubibus ignem,
Esse senescentis sibimet dispendia mensis,
Illa docet, quibus in rutili confinia fratris
Tertia vix mundo superest via. Cum minus autem
Umbrarum excludit, sunt tales quatuor ortus
Marcentis Lunae, quales sub mense renato
Quatuor exurgunt languentis luminis umbrae.
Atque his octonas includunt ordine luces.
Interiectorum numerum quoque nosse dierum,
Prompta via est; proprio semper Dea proditur ore,
Scandat quanta polum, quoties temone iugales
Strinxerit, et quanto iam tramite liquerit undas.
At decedentis postrema crepuscula noctis,
Bis sex signa tibi quae versat Signifer orbis
Monstrabunt; cursu nam Phoebus singula mutat
Semper, et alterno succedit in omnia lapsu
Conficiens iter aetherium. Nunc igneus istud
Astrum adolet flammis; alii non aurea Titan
Lumina miscetur, vel cum, devexus in undas
Labitur, et rebus formam absumpsere tenebrae;
Vel matutino redit incunabula linquens
Cum pelago, et rebus suffudit luce colores.
Sic diversa diem comitantur sidera semper.
Non ego nunc longo redeuntia sidera motu
In priscas memorem sedes; habet ista priorum
Pagina, et incerta rerum ratione feruntur.
Nam qui Solem hiberna novem putat aethere volvi,
Ut Lunae spacium redeat, vetus Harpalus, ipsam
Ocyus in sedes momentaque prisca reducit.
Illius ad numeros prolixa decennia rursum
Adiecisse Meton Cecropia dicitur arte;
Inseditque animis, tenuit rem Graecia solers,
Protinus, et longos inventum misit in annos.
Sed primaeva Meton exordia sumpsit ab anno,
Torreret rutilo cum Phoebus sidere Cancrum,
Cingula cum veheret pelagus procul Orionis,
Et cum caeruleo flagraret Sirius astro. **L6[I]**
Hoc ex fonte velut deduxit tempora Lunae
Navita, quo longum facili rate curreret aequor,
Aequora ruris amans telluri farra parenti
Crederet; ingenti petat hac indagine semper
Seu qui vela salo, seu qui dat semina terrae.
Nec mora discendi, brevis hic labor, et breve tempus
Poscitur; innumeros habet autem industria fructus.
Utilitas te certa manet, praenoscere motus
Si libet aerios, et tempestatibus ipsis
Edere principium. Te primum sponte procellis
Arcebis rabidis; Te rursum principe fluctus
Vitabunt alii, si certis singula signis
Tempora discernas. Nam mundi cardine verso
Ut stata raucisoni redit indignatio ponti.
Saepe etenim quanquam tranquillae noctis amictu
Mitia protenti requiescant terga profundi,
Doctus securam subducit ab aequore classem
Navita, et Actaea retinet statione phaselum,
Cum matutinae presensit signa procellae.
Namque alias caelo cum tertia lumina Phoebus
Exerit, ille sali furit implacabilis horror,
Adfore quem pelago comitem sibi dixerat astrum.
Crebro quinta dehinc lux commovet Amphitriten;
Saepe inopina mali clades ruit. Omnia certis

Avienius Aratea

Indiciis tibi Luna dabit, seu lucis utrinque
Caesa facem, seu cum teretem concrescit in orbem.
Sol quoque venturas aperit tibi seepe procellas,
Sidera producens, et cum sale sidera condit.
Nec minus ex aliis aderit cognoscere motus
Aequoris, et magnos coeli callere tumultus,
Quos det certa dies, qui longi tempore mensis,
Astrorumque vice et mundi ratione trahantur.
Aeris immadidum quiddam tellure creatum
Spiramenta vomunt, vis hoc cum fundit in auras
Venarum, occulte patulo praetexitur agro
Insubiectum oculis, terramque supernatat omnem,
Multaque materia est, quam cum calor ignicomantum
Hausit stellarum, superas subducit in auras,
Et concreta diu compingit nubila mundo.
Si minor haec madidi substantia cespite ab imo
Subrigitur, tenues nebulae caligine fusa
Tenduntur caelo. Vis autem siccior olli
Cum fuit, in celeres dissolvitur undique ventos,
Vicinumque sibi flabris dominantibus ultro
Aera propellit. Si maior protinus humor
Consurrexit humo, pluvias quoque nubila fundunt,
Et pluviis late calor est pater. Hic super imbres
Exprimit; eductum fervoris at obiice Mundus
Respuit humorem. Si moles magna utriusque
L6[O] Occurset sibimet velut obvia cominus agris
◆ Compulsu aërio fragor intonat, amplaque late
Murmura discurrunt pariter crepitantibus auris.
Hic inflictus item, diversorumque per aethrae
Saepe superna furor illisos fulguris ignes
Excludit, rutilis totamque volantibus aethram
Praestringit flammis, et caelum sulfure odorat.
Omnibus his genitrix tellus, et cespite ab imo
Ducuntur superi motus; ipsa ignea mundi
Lumina, flammigero Phoebus temone coruscans
Et quae noctivagos attollit Luna iugales,
His peperere malis exordia. Namque deorsum
Movit humum cum forte calor, laxata repente
Spiramenta soli venas procul, altaque pandunt
Viscera telluris; bibit imum terra calorem
Desuper, et madidum tepefactus cespes anhelat.
Aeris hos motus, rabiemque volubilis undae,
Flabra procellarum, mundani tramitis iras,
Praesentire decet. Cape solers singula mente,
Praeceptisque virum sitientia pectora pande.
Cynthia cum primum coelo nova cornua promit,
Cautus utrinque Deam circumspice; namque revectae
Nequaquam semper similis lux imbuit ortum;
Sed species diversa trahit, varioque notatur
Formarum, primi cum surgit luminis igne,
Tertia cum rutilat; cum maior sideris aethram
Scandit, et aerias quarta face luminat oras,
Ingredientis erit plene tibi nuncia mensis.
Haec castigato si tertia fulserit ortu,
Pura sit ut foedis ab sordibus adfore dicet
Clara serena diu. Tenui surrexerit autem
Si face, et ignito suppinxerit ora rubore,
Turbida certantes converrent aequora Cauri.
Luminis ista dehinc si crassior, atque retusis
Cornibus ingreditur, si quarti sideris ortu
Percussi tenuem praetendat corporis umbram,
Imbribus aut Zephyris hebetabitur, arguet ultro
Flabra Noti, aut pluvias; nam crassus desuper aër
Cornua caeca premit, Notus uvidus aera cogit.
Tertia si rursum protollens Cynthia currus,
Sit subrecta faces et acumina tenta coruscans,
Ut nec curva quasi declinet cornua, nec tum
Fusa supinatum diducat lumen in auras,
Occiduo Zephyrum praedicet surgere mundo,
Aut Libyae de parte Notum. Sin quattuor autem
Cynthia curriculis caelum subit, atque coruscos
Cornibus immodice prostantibus exserit ignes,
Vis prolixa salum ciet, ocyus omnia cauri
Marmora convolvent, fera verrent flabra profundum.
Istius in Boream quod se sustollit acumen,
Si curvum specie velut annuat, adfore caelo L5[I]
Saeva procellosi praedicet flabra Aquilonis.
Namque hoc urgeri sese adserit atque gravari.
Indice rursus eo veniet Notus, hanc ubi partem
Pone supinari conspexeris, inque reclinem
Sponte habitum pandi; nam subrigit Auster acumen
Inferiore plaga. Si Lunam tertius ortus
Proferat, atque Deae convolvat circulus ora
Suffusus rutilo, mox tempestate sonora
Spumosum late pelagus canescere cernes,
Maior et hac rauci versabit gurgitis undas,
Ipsa quoque immodice si vultum Luna rubescat.
Contemplator item, seu plenum luminis orbem
Cynthia distendit, seu cum teres ambitus olli
Ceditur, et **mediae velut indiga lucis utrinque**
Sustinet obductae sibimet dispendia formae.
Cornua prima replens, et cornua fissa dehiscens
Induerit qualem procedens ore colorem,
Hunc perpende oculis, ipso monitore dierum
Signa tene, ac totum discerne in tempore mensem.
Non unum deprensa diem tibi signa loquuntur,
Nec vulgo in cunctis adsunt praecepta diebus;
Sed quae signa novo dederit nox tertia motu
Quartave, sustollit medios dum Cynthia vultus,
Durabunt caelo. Medio quae edixerit ore,

Ignes in plenos; hinc in dispendia rursus
Altera; provisae signantur tempora Lunae.
Illa dehinc, donec germani luminis ignis
Accedat Phoebae, mensis postrema notabunt.
Hoc quod protento vehit ingens mundus inani,
Aera nomen habet; quod spirat cespite tellus,
Nubila dicuntur; caelum super aula deorum
Axi compactum convolvitur. Hic sua certis
Sunt loca numinibus. Borealis verticis alta
Regia Saturni. Qua siccior annus anhelat,
Aestatis rutilo, calida stat Iupiter aethra.
Immodicus terram qua desuper ignis adurit,
Gradivo incolitur. Brumalis pulsus habenas
Qua Solis redigit, pulchro Venus obtinet astro.
Ast ubi demerso latet ater circulus orbe,
Cessit Mercurio locus imbrifer. Has super amplas
Quinque tenens Zonas certo via fervida Solis
Limite decurrit. Tum lunam nubila propter,
Exhalentis humi qua spiramenta madescunt,
Ima vehunt caeli. Lux it dum fusa frequenter,
Desuper in nubes rutilantis lampada Lunae
Pascitur humore, et varias Dea lumine formas
Exprimit inserto; sic crebro denique Phoebe
Nubibus ambiri, cum subsint nubila Lunae,
Creditur. Hanc quoties includere circulus ergo
L5[O] Spectatur, proprio succedunt ordine signa:
◆ Ille alias trino convolvit tramite Lunam,
Et geminus plerumque meat; Solet unicus idem
Cingere. Si simplex circumversabitur orbis,
Signa procellarum certissima, signa sereni
Praeferet; abruptus subito praenunciat Euros;
Marcescens tenui sensim caligine, et aethra
Digestus patula, docet undis adfore pacem.
Si duo se lunae circumfudere, repente
Maxima vis pontum, vis verret maxima terras;
Maioresque dehinc agitabunt stagna procellae,
Si trinus rutilum constrinxerit ambitus orbem,
Et magis immodica formidine saeviet auster,
Zonarum teter fuerit si tractus in aethra,
Denique disrumpant si sese cingula Lunae,
Ultima tempestas ruet imi gurgitis aestum.
  Solis quinetiam, Solis tibi cura videndi
Sit potior, Solem melius praevisa sequuntur,
Astrorumque duci monstrata tenacius haerent:
Sive ille occiduas vergat declivis in undas,
Seu se luciferis reparabilis exerat oris
Istius ingentes radii, caliginis atrum,
Et nebulosarum tractus piceos tenebrarum
Lumine disiiciunt, cum per chaos umbriferum vis
Flammea pervasit, cum se per noctis amictus
Inserit aeriae fulgor facis; ille calore
Pigra movet, stimulat rutilis torpentia flammis;
Sol sopita animat, Sol dura obstacula primus
Curru adamanteo reserat pater; efflua Phoebus
Igne inhibet; Phoebus radii densata relaxat.
At cum flammigeri cedit vis inclita Solis
Lucis egens, crassaeque Deus latet obiice nubis,
Et caelo et pelago magnos ait adfore motus.
Non hic, cum primos educet gurgite vultus,
Ceu picturato diversos ore colores,
Proferat; haud etenim, tali tibi Sole revecto,
Mitia iam caeli fas expectare serena.
Et si tranquillo convexa cucurrerit Austro,
Indideritque facem ponto Deus integer, atra
Nube carens, purusque coma, et splendidus orbe,
Convenit Eoae faciem praesumere lucis.
Sed non ora cavo similis medioque recedens
Ore quasi; vel si radios discingitur ultro,
Figat ut australem porrecto sidere partem
Ac Boream rigidi iaculetur luminis igne,
Et vento, et pluviis reparata luce carebit.
  Denique per flammas procul atque incendia Solis
Ipsa Dei cedunt blandi si lumina, solers
Tende oculos, certa hoc ducentur signa magistro.
Et ne sanguineus late rubor induat ora,
Quali pro tractu vaga nubila saepe rubescunt; L4[I]
Aut ne labentem piceus color abdat amictu
Lampada, quaere diu. Si retro crassior orbe est,
Uvescet pluviis tellus, inflataque celsas
Aggere devicto superabunt flumina ripas.
Ignea si fulgor praecurrit plurimus ora,
Flamina crebra salis quatient vada, flumina terras
Converrent omnes, et duri flabra Aquilonis
Silvarumque comas et celsa cacumina flectent.
Vis simul amborum si vultum Solis oberret
Cuncta Noti quatient, imbres procul arva rigabunt.
  Ecce alias primo nascentis Solis in ortu,
Vel cum praecipites pelago Deus inserit ignes,
Ut coëunt radii nebulose; caetera quippe
Pars Hyperioniae rutilat facis, haecque comarum
Vis confusa micans mundo sua lumina praestat.
Sic globus ater item liventia nubila cogit,
Nonnunquam crasso nebularum tectus amictu
In convexa redit, tum caelo rursus aperto
Cum ruit, opposita vultum caligine condit:
Omnibus his signis in terram defluit imber
Plurimus. Interdum tenuis praevertere nubes
Visa Deum. Haec celeri si praesurrexerit ortu,
Ipseque pone sequens radiorum luce carere
Cernatur, nimbis ingentibus arva madebunt.

At matutini si Phoebum litoris acta
Avienius Maiorem solito produxerit, atque per aethram
Aratea Marcenti similis defluxerit extimus orbis,
Alta dehinc scandens minuat iubar igniferum Sol,
Pura serena aderunt; namque olli gurgitis aër
Crassior immodicum surgens diffuderat orbem;
Et iam se tenero sustollens tramite caeli
Oblitum iusti iubar attrahit. Hic quoque magnis
Cum madefacta dies sub tempestatibus horret,
Pallidus ora cadens, promittet pura serena;
Displosis etenim per apertam nubibus aethram
Ora laboranti similis languentia pallet;
Et disiectarum moles late nebularum
Indicat exuti faciem clarescere mundi.
Quin nascente die venturos convenit imbres
Noscere, cum proni procul ad confinia caeli
Deferri piceo spectaris nubila tractu.
Et cum declinant radii se partem in utramque,
Lucis in occasu, nox ut ferat algida rores,
Imber erit. Puras si Phoebus condat habenas,
Et Calpetano tranquillum gurgite lumen
Tingat, ac in lapsu nubes ignita sequatur,
Noxque diesque dehinc venturi rursus Eoi
Nimborum expertes sine tempestatibus atris
Durabunt. Sed cum radiis marcentibus ardor
L4[O] Languet, et in tenui tenduntur acumine frustra
◆ Phoebei crines, nimbos aget atra procella.
Talis et obducti cernetur forma diei,
Qualem fraternos subtexens Luna iugales
Lucem hebetat; subit haec superi sacra lumina Solis
Inferior, mediaeque interstans lampadis orbe
Arcet flammigerae radium facis; haud tibi rursum
Cum matutinos molitur lucifer ortus,
Ebria sanguineae subvolvant vellera nubes.
Namque gravis caelo fundetur protinus imber.
Nec si Sole procul rutila inter stagna morante
Emineant radii, radios quoque crassior umbra
Contegat, ille dies pluviis ventoque carebit.
Quin erit imber item, si Solem circulus ater
Ambiat exortum; maior se denique nimbus
Urgebit caelo, maior sola perluet imber,
Circumfusa adeo si cingula nescia solvi
Servarent tetrae speciem torpentia molis.
Saepe etiam Phoebo nubes percussa rubescit,
Et meditata Dei formam, procul igne recepto
Concipit effigiem, simulato luminis orbe.
Id qua parte poli spectaveris, adfore ab ipsa
Parte tene ventos; tamen haec, tamen omnia semper
Decedente die melius ventura docebunt.
Convenit hic etiam parvum Praesepe notare;
Id nubi nomen, quae Cancro obvolvitur alto,
Graecia docta dedit; duo propter denique Asellos
Suspice, quorum alius Septem vicina trioni
Astra adolet, tepidum procul alter spectat in Austrum.
In medio quod nube quasi concrescit adacta,
Id Praeesepe vocant. Porro hoc Praesepe repente
Si sese ex oculis procul auferat, ardeat autem
Congruus aerii late rubor ignis Asellis,
Nequaquam tenues agitabunt stagna procellae.
At si sideribus similis lux duret, et illi
Tetra sit effigies, cadet altis nubibus imber
Lenior, et parco mox tellus rore madebit.
Sed Boreae si parte trucis velut indiga iustae
Stella facis lento marcescere cernitur igne,
Et procul alterius iuba late flagrat Aselli,
Protinus Aethiopum surget convallibus Auster.
At regione Noti si lucens stella senescat,
Ingens Riphaeis Aquilo crepitabit ab oris.
Quin et terrenis cape rebus certa frequenter
Signa procellarum; nam cum traxere tumorem
Aequora prolixum, cum littora curva resultant
Sponte procul, neque caeruleus colliditur aestus,
Aut cum proceris vertex in montibus ultro
Perstrepit aerium, ventos instare docebunt.
Et cum parva fulix trepido petit arva volatu,
Stagna sinens, longasque iterat clangore querelas, L3[I]
Indicat insanis freta mox canescere ventis.
Denique cum caelo tenduntur pura serena,
Saevitura polo sunt flamina, primus in ipsa
Mox picturati convertit pectoris artus
Sturnus edax, premat ut tenues vis obvia plumas,
Et ne post tergum pateat penetrabilis Euro.
Latipedemque anatem cernes excedere ponto
Saepius, et summa nebulam se tendere rupe;
Iamque super latices florum volitare senectam,
Stellarumque comas rumpi procul aethere celso,
Decidere in terras, rutilarum spargere crines
Flammarum, et longos a tergo ducere tractus:
Inde etiam ventos mox adfore praemonet usus.
Quod si diversis se passim partibus ignes
Excutiant, verret pelagus sine fine modoque
Turba procellarum, si duri limite ab Euri,
Si regione Noti, si lenis parte Favoni,
Aut de Bistonio mundi procul axe coruscat.
Si repetunt veterem ranae per stagna querelam;
Vellera si caelo volitent; si discolor Iris
Demittat gemino se fornice: circulus albam Avienius
Si stellam teter velut ambiat; aequora propter Aratea
Si crepitent volucres; si gurgite saepius alto
Pectora mersentur; si crebro garrula hirundo

Stagna adeat; rutile cum sunt primordia lucis;
Si matutinas ululae dant carmine voces;
Improba si cornix caput altis inserit undis,
Flumine terga rigans, si saevit gutture rauco,
Plurimus abruptis fundetur nubibus imber.
Imber erit, totis cum bucula naribus auras
Concipit, et late pluviis sola cuncta madebunt,
Cum proprias solers sedes formica relinquens
Ova cavis effert penetralibus, aspera quippe
Tempestas, gelidusque dies, et frigidus aether,
Inserit internis terrarum redditus aestus,
Pectora cum curvo purgat gallinula rostro;
Agmine cum denso circumvolitare videtur
Graculus, et tenui cum stridunt gutture corvi;
Cum procera salum repetit clangore frequenti
Ardea; cum parvae defigunt spicula muscae;
Et si, nocturnis ardentibus undique testis,
Concrescant fungi; si flammis emicet ignis
Effluus, aut lucis substantia langueat ultro,
Convenit instantes praenoscere protinus imbres.
Denique cum patulum torrens Vulcanus ahenum
Scintillas flamma circumlabente relinquit;
Si Notus humentis Libyco trahit aethere nubes,
Sive imum ad montem nebularum crassus amictus
Tendatur, summo nudentur vertice saxa;
L3[O] Et qua pontus item freta per distenta quiescit,
◆ Nubila si longo se procumbentia tractu
Diffundunt caelo, Thetidi terrisque supinis
Pax aderit, nusquam mundo ruet effluus imber.
Sed cum tranquillo tenduntur crassa serena
Sub Iove, venture praenoscere signa procellae
Convenit; et rursum cum perfurit aëris horror,
Inspice quam referant terris pelagoque quietem.
Inter prima tamen parvum Praesepe notatur,
Arduus excelso quod Cancer cardine volvit.
Hoc cum concretus tenuari coeperit aër,
Discutit impositae late sibi molis amictum.
Namque sereniferi patet hoc in flabra Aquilonis
Cominus, et primo purgatur flamine venti
Tempore, tum proprium modulatur noctua carmen,
Tum vespertinum cornix longaeva resultat;
Tum corvi crepitant, et ovantes gutture rauco
Agmina crebra vocant, tum nota cubilia laeti
Succedunt pariter, tum pennis corpora plaudunt.
Tunc et Strymonias circumvolitare repente
Suspicies per aperta grues, ubi mitior annus
Sponte procellosum disiecerit aëra caelo.
Tunc quoque cum stellis hebes est lux omnibus ultro,
Nubila nec crassos circumduxere meatus,
Ut iubar occulerent flagrantibus obvia flammis;
Nec caligo inhibet rutilantis lampados ignes,
Orbe nec expleto sacra sidera Luna retundit;
Sed iam sponte sua stellarum lumina marcent:
Convenit hibernae praenoscere signa procellae.
Nubila si caelo consistere, nubila ferri
Sique superfundi sibimet suspexeris ultro;
Gramina si carpit semesa petacius anser;
Si nocturna tibi cornix canit, hesperus aethrae
Cum redit; innumero si cantu graculus instat;
Si matutino fringuilla resultat ab ore;
Si fugiunt volucres raptim freta turbida Nerei,
Orchilos infestus si floricomis hymenaeis
Ima petit terrae; si denique parvus Eritheus
Succedit trepidus scruposae concava rupis;
Cecropias si pastus apes vicinus ad ipsa
Castra inhibet, florumque simul libamina moestae
Proxima decerpunt; si Threiciae per aperta
Sponte grues trepidant, nec sese audacibus aethrae
Committunt pinnis, ut longos saepe volatus
Formavere super; si solvit aranea casses,
Tenuia si toto vehit Auster licia caelo,
Mox tempestates, et nubila tetra cientur.
Quid maiora canam? Cinis en, cinis ipse repente
Cum coit, albenti nix terras vestit amictu.
Nix operit terras, rutilis ubi lumina prunis
Summa rubent, errantque brevi caligine crassae L2[I]
Interius nebulae, et denso iam fomes in igni
Marcescit penitus. Pluvios mox arguet Austros,
Induit immodicis cum semet floribus ilex:
[Indiga nam succi ligno natura rigenti est]
Et cum flore novo, cum brachia glande gravantur
Urentis caeli sibi nutrimenta latenter
Sponte operata docet. Quin et lentiscus amara
Indicium est pluviis. Ter foetum concipit arbos;
Terque novos genitrix fructus alit; ipsaque trino
Flore renidescens tria tempora prodit arandi.
Ter prorumpentis scillae teres erigitur flos,
Sulcandique solum ter monstrat tempus adesse.
Sic et crabronum rauca agmina si volitare
Fine sub autumni conspexeris aethere longo,
Iam vespertinus primo cum commovet ortus
Vergilias pelago, dices instare procellas.
Sique sues lentae, si lanae sedula nutrix,
Si capra dumosis errans in saltibus ultro
In Venerem pergat; quippe ollis uvidus aër
Excitat internum per viscera mota furorem,
Et tempestates et nubila protinus atra
Adfore praecipies. Quin et gaudebit arator,
Quique solum iustis versabit mensibus anni,
Plebe gruum prima; gaudebit tardus arator

Avienius Aratea

Agmine pigrarum: sic quadam lege Deorum
His comes est imber. Pecudes si denique terram
Lanigerae fodiant, caput at tendatur in Arcton,
Cum madidus nondum per marmora turbida condit
Pleiadas occasus, cum brumae in frigora cedit
Frugifer autumnus, ruet aethra concitus imber.
At ne perruptis terrarum dorsa lacunis
Infodiant pecudes; si vasto viscera hiatu
Discutiant terrae, veniet vis aethere toto
Dira procellarum; nix omnes vestiet agros;
Nix herbas laedet teneras; nix uret aristas,
At si contigerit plures ardere cometas,
Invalidas segetes torrebit siccior aër.
Namque prorumpunt naturae legibus ultro
Spiramenta soli, si iustus defuit humor,
Arida per caelum surgentia desuper aethrae
Ignescunt flammis, mundique impulsa calore
Excutiunt stellas, et crebro crine rubescunt.
  Contemplator item, si longo plurima ponto
Agmina festinant volucrum, solidamque frequentes
Succedunt terram, sterilis desaeviet aestus,
Ac sitient agri; nam qua circumflua tellus
Adluitur pelago, coquit altam siccior aër
Cespitis arentis ventis, citiusque calorem
Sentit humus succincta salo; fuga protinus ergo

Est avium in terras; pavet hos ut viderit aestus

Agricola, et sicco iam deflet mergite culmos.
Sed si tum modicum producant agmen ab undis,
Nec trepido passim versent convexa volatu,
Laetitia est duris pastoribus; adfore parcos
Praesumunt imbres. Sic in contraria semper
Vota homines agimur, nostrique cupidine fructus
Poscimus alterius dispendia. Denique et ipsa
Solers natura, et rerum genitabilis ordo,
Certa suis studiis adfixit signa futuri.
Namque et ovis cupido si gramina tondeat ore
Insaturata cibi, decerpens latius agros,
Pastor id indicium pluvialis frigoris edet.
Et si persultans aries lascivius herbas
Adpetat, aut sese sustollant saltibus haedi;
Vel si iuge gregi cupiant haerere, nec usquam
Matribus abscedant, et si sine fine modoque
Pabula delibent, cum tutas vesper adire
Compellat caulas, monstrabunt adfore nimbos.
  Bubus arator item trahit atre signa procelle,
Lambere si lingua prima hos vestigia forte
Viderit, aut dextrum prosternere corpus in armum.
Vel si prolixis auras mugitibus implent,
Pascua linquentes vix vespere. Dat capra moti
Rursum signa poli, cum spinis ilicis atrae
Multa inhiat. Docet haec eadem sus horrida coeno,
Gurgitis illuvie si saepius involvatur.
  Martius ipse lupus villarum proxima oberrans,
Affectansque locos hominum, lectumque laremque
Sponte petens, crasso consurgere nubila caelo
Praemonet. Id parvi commonstrant denique mures,
Cum gestire solo, cum ludere forte videntur.
Protendit tibimet canis id praesentia, multam
Tellurem fodiens. Tamen haec, tamen omnia rerum
Adfore vel primo nimbos mox sole docebunt,
Vel cum curriculis lux ibit cepta secundis,
Tertius aut verso cum venerit ortus Olympo.
  Non spernenda tibi sunt talia, sed memor uni
Adde aliud semper; si tertia denique signa
Proveniant, firmo venturum pectore fare;
Et transactorum solers componere mensum
Signa laborabis, si confluxere reperta.
Nequaquam trepidare pudor persuadeat ullus.
Astrorum lapsus, astrorum protinus ortus
Discute, si casus similes ea stella per aethram
Prodidit: exacti iam summa crepuscula mensis,
Et surgentis item primordia conscius artis
Fare sacrae. Mensum confinia summa duorum
Caeca latent; luces haec semper semet in octo
Inscia lunaris tendunt facis; ipse fideli
Perquire studio; et si quid tibi forte repertum,

Pluribus indiciis solers fulcire memento.

Carminis inceptor mihi Iupiter: auspice terras
Linquo Iove; excelsam reserat dux Iupiter aethram:
Imus in astra Iovis monitu: Iovis omine caelum,
Et Iovis imperio mortalibus athera pando.
  Hic statio, hic sedes primi patris; iste paterni
Principium motus, vis fulminis iste corusci,
Vita elementorum, mundi calor, aetheris ignis,
Astrorumque vigor, perpes substantia lucis,
Et numerus celsi modulaminis: hic tener aër,
Materiaeque gravis concretio, succus ab alto
Corporibus caelo, cunctarum alimonia rerum,
Flos et flamma animae, qui discurrente meatu,
Mundi primigeni penetralia dura revolvens,
Implevit largo venas operatus amore,
Ordinis ut proprii foedus daret; iste calorem,
Quo digesta capax solidaret semina mundus,
Inseruit. Rite hunc primum, medium, atque supremum
Vox secreta canit sibi; nam permixtus utrinque,
Et fultus sese geminum latus, unus et idem est
Auctor agendorum, propriique patrator amoris,
Et mundi vere pastor sacer. Hic chaos altum
Lumine perrumpit: tenebrarum hic vincula primus
Solvit, et ipse parens rerum fluitantia fixit:

Hic dispersa locis statuit primordia iustis:
Hic digestorum speciem dedit; iste colorem
Imposuit rebus, sexuque immixtus utroque,
Atque aevi pariter gemini; simul omnia lustrans
Sufficit alterno res semine: rerum opifex hic;
Hic altor rerum, rex mundi, celsa potestas
Aetheris atque Erebi, rapida inclinatio coeli,
Insociabilium discretio iusta deorum,
Cuius et extremum tellus opus, ignea cuius
Lumina sunt late, sol, et soror: ille diei
Tendat ut infusi rutilum iubar; altera noctis
Ut face flammanti tenebrosos rumpat amictus:
Nec defit genitis pater ullo in tempore rebus.
Istius ille anni pulcher chorus, alta ut hebescat
Terra gelu, ver ut blandis adrideat arvis,
Pulverulenta siti tellurem ut torreat aestas,
Et gravis autumni redeat foetura parentis:
Hoc duce per tumidi ferimur freta gurgitis, isto
Praeceptore solum gravibus versamus aratris:
Iste modum statuit signis, hic rebus honorem
Infundit, tenebris hic interlabitur aethrae:
Viscera, et aethereos animat genitabilis artus.
  Denique ne longum marcentia corda iacerent,
Mundanique ortus mens immemor, omnia sensim
Vilia conciperet, neque se subduceret unquam,
L1[O] Fontis in aeterni primordia, quo velut amnis,
Quem festina citis urget Natura fluentis,
Lapsu continuo ruiturae in corpora nostra
Prorumpunt animae, seriemque per aethera nectunt,
Hic primum Cnidii radium senis intulit astris,
Mortalemque loqui docuit convexa deorum,
Cur Hyperionios Nepa circumflecteret ignes?
Autumni reditu: cur sub gelido Capricorno
Bruma pruinosi iuga tristia solveret anni?
Cur spacium lucis madidae cum tempore noctis
Libra celerque Aries dimenso pondere Olympi
Aequarent? Qua parte Polus sublimior alto
Cardine caeruleas Thetidis non tangeret undas?
Quis Polus umbrifero lateat declivis in axe,
Et vaga palanti cur signa errore ferantur?
Quae rursum ingenio numerisque Solensibus idem
Iupiter efferri melius dedit incola tauri,
Musa ut Cecropios superaret et Aonas agros,
Me quoque nunc similis stimulat furor edere versu
Tempora, cum duris versare ligonibus arva
Conveniat, cum velivolo dare carbasa ponto;
Et cum viticomo crinem tondere Lyaeo.
O mihi nota adyti iam numina Parnassei,
O per multa operum mea semper cura Camoenae!
Iam placet in superum visus sustollere caelum,

Atque oculis reserare viam per sidera: maior,
Maior agit mentem solito deus, ampla patescit
Cirrha mihi, et totis se Helicon inspirat ab antris.
  Omnia quae flammis pingunt radiantibus aethram,
Nox agit, et verso **ceu fixa** trahuntur Olympo:
At non cuncta tamen Signorum in lege putanda:
Nam numeris et honore carent; micat omnibus ignis,
Et rutilo cunctis flagrat coma flammea crine:
Sed quia non certa formarum luce notantur
Omnia sideribus, cassum fit caetera volgus.
Mobilis en etiam mundi se machina versat,
Ponderis et proprii trahit inclinatio caelum:
Sed non axis item curvi vertigine fertur
Aetheris, ut stilus instabili convolvitur orbi,
Ipse manens tenuisque procul sacra viscera caeli
Perforat, et mediae molem terrae tenet: illum
Non prolixa dies, non incumbentis Olympi
Cursus agit, motatve loco labor, ut semel haerens
Constitit, et ferri se circum cuncta remisit.
  Terminus extremo dispar polus: Oceano pars
Sublime erigitur, subit altera mersa sub undas,
Pars Erebum, et nigri iacet haec ut conscia Ditis:
Hic notus: horriferis aquilonibus illa rigescunt.
Ac teres in gemina stridit vertigine cardo.
Alter in obtutum facilis latet, alter et alto
Deprimitur barathro. Sed qua sublimior axis
Tethyos undosae linquit cetosa fluenta,
Contemplare sacras ut mundus subiicit Arctos.
Sic astrum dici Cnidius dedit; Ausone easdem
Voce feras Ursasque et Plaustra vocare solemus:
Fabula namque Ursas, species dat Plaustra videri.
Has pater omnipotens nemorosi in valle Lycaei
Adsuetas duris quondam venatibus, aethrae
Intulit, et rapto genitricis flore sacravit.
Vel **ceu fama** dehinc docet altera, Creta ubi fluctu
Tunditur insanis late circumsona Cauris,
Iupiter has idem rerum memor indultarum,
Et custoditae referens pia dona salutis,
Cum puer agrestes inter Curetas, et inter
Dictaeae longum latuit crepitacula rupis,
Scandere flammigerum victor permisit Olympum,
Nescia signa salis, nocturnique inscia casus,
Hospita et insanis aquilonibus: haud tamen ollis
Ora vel adverso sunt obvia pectora motu:
Versa Lycaoniis sed suspectatur in ursis
Forma super: pariterque polo vestigia librant,
In spinam et flammis ardentia dorsa iacentes.
Sic Iovis altrices teretem prope cardinis axem,
In caput, inque humeros Helice Cynosuraque versae,
Praescia venturis dant semper signa procellis.
Namque Helice Graios, Tyrios Cynosura per altum